

پودمان ۳

آماده‌سازی انبارها و مخازن کشتی



واحد یادگیری ۳

آماده سازی انبارها و مخازن کشی

آیا تاکنون پی بردید که:

- انبارها و مخازن مهم‌ترین بخش اقتصادی یک شناور هستند؟
- یکی از مسئولیت‌های مهم ملوانان، آماده‌سازی انبارها و مخازن کشی است؟
- هر کالایی در انبار یا مخزن مناسب با جنس آن کالا نگهداری می‌گردد؟
- آیا می‌دانید پس از تخلیه کالا از مخازن و انبارها نیاز به تمیزکاری و آماده‌سازی آنها است؟

استandlerd عملکرد:

هنرجو پس از اتمام این فصل، باید انواع انبارها و مخازن کشی را بشناسد و مراحل آماده‌سازی انبارها و مخازن کشی را با رعایت ملاحظات ایمنی بیاموزد.

بررسی انبار یا مخزن

فضاهای محصور جزئی اساسی از ساختار کشتی است که برای اقتصاد در حال اجرای شرکت حمل و نقل بسیار مهم هست؛ چرا که بخش بزرگی از درآمد کشتی در قالب محموله (خشک و تر) از فضاهای بزرگ و محصور استفاده می‌شود که به آنها انبار، تانک یا مخزن گفته می‌شود، همچنین مخازن برای ایجاد تعادل در کشتی، بهویژه در هنگام تخلیه و بارگیری کاربرد دارند با توجه به اهمیت بسیار زیاد این فضاهای باید آنها را مطابق یک برنامه منظم و دقیق و بهمنظور اطمینان از سالم بودن و ایمن بودن آنها بازرسی، تعمیر و تمیز کرد(شکل ۳-۱).



شکل ۳-۱ - تعمیرات دوره‌ای مخازن

بحث کلاسی



انواع مختلف نظافت و شستشو در کشتی را نام ببرد.

فعالیت کلاسی



انواع عوامل و مواد شستشویی در کشتی را نام بده و برای هر کدام مثالی بزنید.

بحث کلاسی



نظافت و تمیزکاری لوازم رادیویی و الکترونیکی در روی کشتی به چه صورت انجام می‌گیرد.

ناوگان تجاری کشور جمهوری اسلامی ایران با داشتن کشتی‌های تجاری، نفتکش و مسافربری، رتبه اول ناوگان تجاری خاورمیانه را به خود اختصاص داده است. در شکل ۳-۲ سوپرتانکر شرکت ملی نفتکش ایران نشان داده شده است.



شکل ۳-۲ - سوپرتانکر شرکت ملی نفتکش ایران

غیرت ایرانی

در زمان دفاع مقدس یکی از نفتکش‌های شرکت ملی نفتکش ایران مورد حمله جنگنده‌های بعضی قرار گرفت؛ تمام پرسنل نفتکش به جز کاپیتان آن که همه خارجی بودند کشتی را ترک نمودند و کاپیتان با شجاعت فراوان کشتی را ترک ننمود و با هماهنگی شرکت ملی نفتکش پرسنل ایرانی را برروی کشتی به کار گرفت. پس از ترمیم و تعمیر تأسیسات و مخازن آسیب‌دیده، کشتی را به سواحل ایران رساندند. فیلم این دلاوری به نام جنگ نفتکش‌ها موجود می‌باشد.

فیلم مربوط به جنگ نفتکش‌ها را نمایش دهید.

نمایش فیلم



آماده‌سازی انبارها و مخازن کشتی

انواع انبارها و مخازن

انبارهایی که برای نگهداری اقلام از آنها استفاده می‌شود، عبارت‌اند از:

الف) انبار پوشیده: بعضی از اجنباس به علت حساسیت و مواد خاصی که در ساختمانشان به کار رفته، باید در انباری که همه اطراف آن بسته و دارای سقف است، نگهداری شوند (شکل ۳-۳).



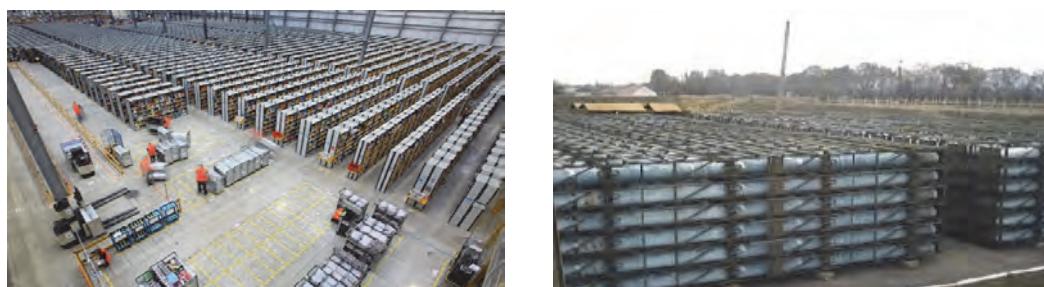
شکل ۳-۳- انبارهای پوشیده

ب) انبار سرپوشیده: نوعی انبار که سقف دارد، ولی چهار طرف آن باز و فاقد حفاظت جانی است. اقلام یا اجنباسی که در مقابل نور مستقیم آفتاب و برف و باران خاصیت خود را از دست می‌دهند، در این انبارها نگهداری می‌شوند (شکل ۳-۴).



شکل ۳-۴- انبار سرپوشیده

پ) انبار باز: این انبار به صورت محوطه است و معمولاً اجنباسی که در مقابل نور آفتاب و برف و باران خاصیت اولیه خود را از دست نمی‌دهند، با رعایت اصول انبارداری در آن نگهداری می‌شوند (شکل ۳-۵).



شکل ۳-۵- انبار باز

انبارها و مخازن شناورها با توجه به انواع کالاهای حمل شونده در آنها، دارای انواعی هستند که در جدول زیر نمایش داده شده است:

ردیف	نوع کشتی	Ship's Type	نوع بار	Cargo	عکس
۱	فله بر جامد	Bulk Carrier	فله جامد	Solid bulk	
۲	فله بر مایع	Tanker	فله مایع	Liquid in Bulk	
۳	چندمنظوره	Multi-purpose ship	کالای عمومی	General Cargo	
۴	کانتینربر	Container ship	کانتینر	Container	
۵	یخچالی	Reefer ship	مواد منجمد	Reefer Cargo	
۶	گازی	Gas Carrier	گاز مایع	Liquefied gas	

آماده‌سازی انبارها و مخازن کشتی

بحث کلاسی



با توجه به جدول قبل مشخص کنید که هر کشتی مثلاً قادر به حمل چه باری است؟

کار در منزل



تصاویر نمونه‌هایی از کشتی‌های ایرانی جدول قبل را پیدا کرده، شکل ظاهری هر کدام را با هم‌دیگر مقایسه نموده و در کلاس ارائه نمایید.

فعالیت کلاسی



در مورد دسته بندی‌های کلی ذکر شده در جدول قبل از انواع بارها مثال بزنید.

فعالیت



هر کدام از بارهای زیر را با رسم خط به مناسب‌ترین کشتی وصل نمایید.

خودرو

Bulk Carrier

برنج کیسه‌ای

General Cargo

بنزین هوایپما

Container Carrier

گوگرد فله

Chemical Tanker

کانتینر یخچالی

Gas Carrier

بوتان

Ro-Ro

اندازه‌گیری سطح مخزن

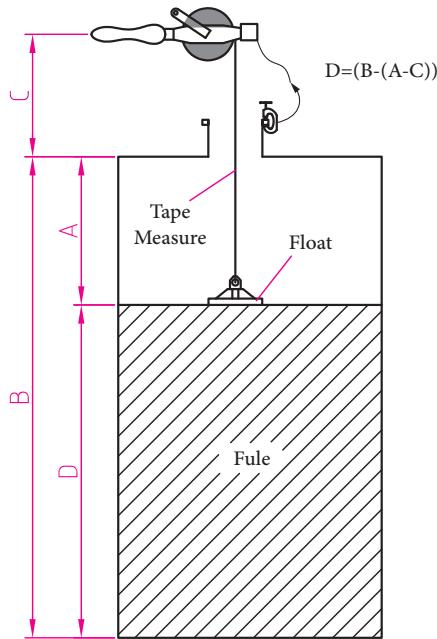
برای اندازه‌گیری سطح مخزن آب یا مایعاتی مانند نفت و روغن، وسایلی وجود دارند که با آنها می‌توان ارتفاع سطح مخزن را به دست آورد، این وسائل عبارت‌اند از:

الف- Sounding tape : وسیله‌ای است که از یک متر حلقه‌شده دور یک محور و یک وزنۀ برنجی تشکیل شده‌است. برای اندازه‌گیری سطح مخزن ابتدا باید وزنه را درون مخزن فرستاد تا ارتفاع سطح تقریبی مخزن به دست آید، سپس وزنه را از مخزن بیرون آورده، آن را خشک می‌کنیم و پس از آن خمیری مخصوص Sounding PASTE تا ارتفاعی بالاتر از ارتفاع تقریبی مخزن می‌مالیم و دوباره وزنه را به درون مخزن می‌فرستیم. خمیر مخصوص در صورت تماس با آب و مایعات دیگر تغییر رنگ می‌دهد و ارتفاع دقیق مخزن مشخص می‌گردد (شکل ۳-۶).



شکل-۳-۶ Sounding tape برای اندازه‌گیری سطح مخزن

ب-ULLAGING FLOAT: این وسیله از یک متر متصل به یک سر چوب‌پنبه‌ای تشکیل شده است. برای اندازه‌گیری سطح مخزن ابتدا سر چوب‌پنبه‌ای وسیله را درون مخزن می‌فرستیم. بعد از قرار گرفتن چوب‌پنبه بر روی آب که تشخیص آن به دست یک ملوان با تجربه انجام می‌گیرد، اندازه خوانده می‌شود. با دانستن عمق مخزن و تفریق آن از اندازه به دست آمده، ارتفاع سطح مخزن به دست می‌آید (شکل-۳-۷).



شکل-۳-۷ ULLAGING FLOAT اندازه‌گیری سطح مخزن

آماده‌سازی انبارها و مخازن کشتی

فعالیت کارگاهی

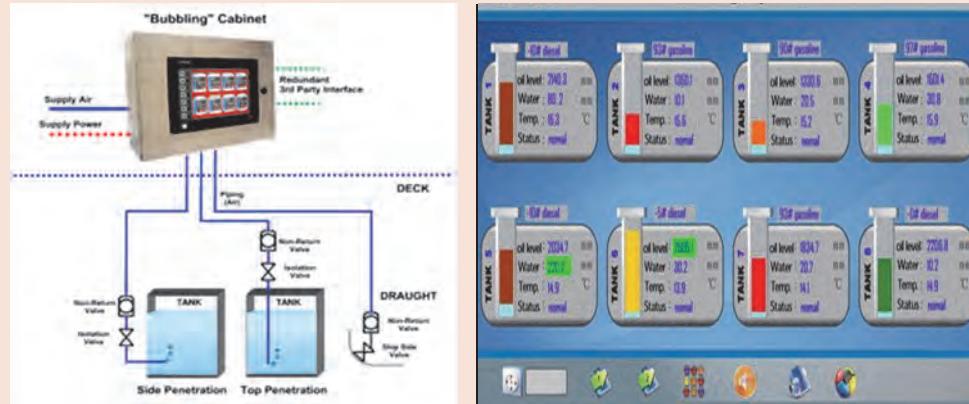


هنرجویان در کارگاه ارتفاع مایع درون بشکه ۲۲۰ لیتری را اندازه‌گیری نمایند.

بیشتر بدانید



در کشتی‌های امروزی، سیستم جدید اندازه‌گیری سطح مخازن با استفاده از فناوری tank gauging (system) و نمایشگرهای دیجیتال در اتاق کنترل تعییه شده و کار اندازه‌گیری سطح مخازن را راحت نموده است.



ارزشیابی

ردیف	مراحل کاری	شرایط کار(ابزار، مواد، تجهیزات، زمان، مکان)	نتایج ممکن	استاندارد (شاخص‌ها، داوری، نمره دهی)	نمره
		تجهیزات: زمان: ۱۵ ساعت مکان: کارگاه دریانوردی و کلاس درس	بالاتر از سطح انتظار	انواع انبارها و مخازن را بشناسد و روش‌های اندازه‌گیری سطح آنها را بداند.	۳
۱	بررسی انبار و مخازن	برخی از انواع انبارها و مخازن را بشناسد و روش‌های اندازه‌گیری سطح آنها را بداند.	قابل قبول	هیچ‌کدام از انواع انبارها و مخازن را نشناسد و روش‌های اندازه‌گیری سطح آنها را نداند.	۲
			غیر قابل قبول		۱

عملیات آماده‌سازی انبارها

پس از تخلیه محموله، یک کشتی نیازمند تمیزکاری و آماده‌سازی برای بارگیری کالا و محمولة جدید است. این آماده‌سازی با توجه به کالای حمل شده با کشتی و نوع انبار آن انجام می‌گیرد، در زیر به نمونه‌هایی از آنها اشاره می‌گردد.

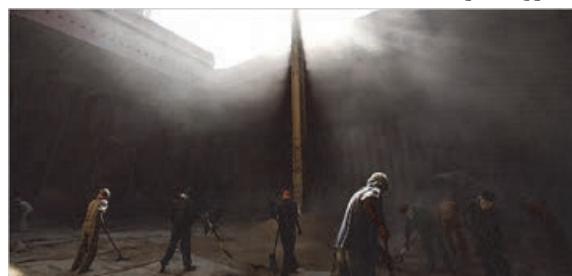
آماده‌سازی انبارهای کالای فله خشک

زمانی که یک کشتی فله‌بر، بار خود را تخلیه می‌کند، خدمه سریعاً باید انبارها را برای بارگیری بعدی آماده کنند، شایان ذکر است که هیچ تضمینی برای تکرار بارگیری همان بار قبلی وجود ندارد. به طور مثال انباری که ذغال سنگ بارگیری کرده، برای سفر بعد ممکن است آماده بارگیری گندم گردد، که این آماده‌سازی نیاز به دقت بالایی دارد که در زیر به مراحل آن پرداخته می‌شود:

- ۱- پسماندهای بار قبلی باید از انبار خارج گردد.



۲- انبار تا حد ممکن باید جاروب گردد.

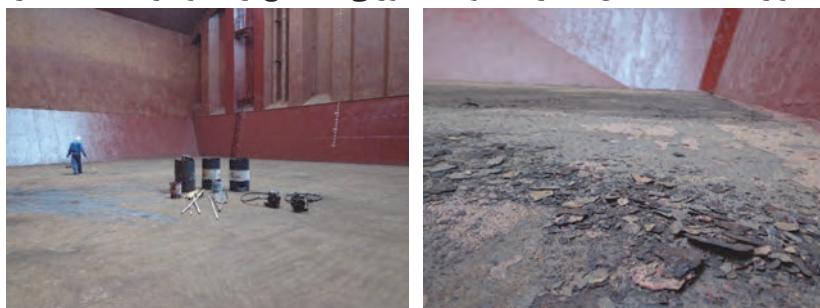


۳- انبار با آب دریا شسته و تخلیه گردد.



آماده‌سازی انبارها و مخازن کشتی

۴- کف انبار و دیوارهای تا حد امکان اسکراب شود، به صورتی که هیچ زنگ و اثرات تکه‌های رنگ نباشد.



۵- انبار با آب شیرین شسته شود و کاملاً خشک گردد، به خصوص خن‌ها.



۶- انبار رنگ‌آمیزی شده و کشته برای بارگیری آماده گردد.



۷- خن‌ها تمیز و درب آن با گونی پوشیده شود.



شکل ۳-۸- مراحل آماده‌سازی

تحقیق کنید

با پسماند بار درون انبار بعد از نظافت چه باید کرد؟



تحقیق کنید

اگر بار بعدی خوراکی باشد، چه نوع رنگی باید برای انبارها استفاده شود.
این نوع بارها مانند غلات، شکر، سویا و ...



آماده‌سازی انبار کشتی فله‌بر مایع

برای کشتی‌های تانکر، آماده‌سازی متفاوت است و رابطه مستقیم با هم‌خوانی بار قبلی و بعدی دارد، چرا که عموماً این نوع کشتی‌ها به تانکرهای حمل مواد نفتی، مواد شیمیایی و گازی تقسیم می‌شوند و آماده‌سازی مخازن شرایط خاصی دارد و باید روی کشتی دستورالعمل مربوطه موجود باشد.

فعالیت کلاسی



با توجه به عکس‌های زیر نوع تانکر را مشخص نمایید.

ردیف	نام لاتین	نام فارسی	عکس
۱	Oil Tanker		
۲	Chemical Tanker		
۳	Gas Tanker		

آماده‌سازی انبارها و مخازن کشتی

تحقیق کنید

چرا انبارهای شماره ۳ در جدول بالا بهصورت گنبده شکل است؟



خطرات بالقوه در انبارهای کشتی فلهبر مایع از قرار زیر است:

الف- با آنها بهعنوان فضاهای بسته رفتار می‌شود که نکات اینمی فصل اول کتاب اینمی در دریا کاملاً باید اجرا شود.

ب- انباست گازهای هیدروکربنی و قابل اشتعال.

ج- خطرات زیستمحیطی

د- اینمی فردی

آماده‌سازی مخازن نفتی دارای خطرات بسیار می‌باشد که در کتابهای آینده به آن اشاره می‌نماییم.

تحقیق کنید



با توجه به خطرات وجود هیدروکربن داخل مخازن که احتمال آتش‌سوزی و انفجار را بالا می‌برد چه تدابیری باید اندیشید. تحقیق خود را به سمت استفاده از گازهای بی‌اثر ببرید.

آماده‌سازی انبارکشتی چندمنظوره و کانتینر

انبار این نوع کشتی‌ها باید عاری از وسایل استفاده شده برای مهار بار باشند که قبل از بارگیری توسط ملوانان جمع‌آوری و آماده استفاده گردد (شکل ۳-۹).



شکل ۳-۹- آماده‌سازی انبارکشتی

آماده‌سازی انبار ساحلی

الف - چیدن اجناس و کالاها

کالا و اجناس در انبار باید طوری روی هم چیده شوند که در اثر ارتفاع زیاد سقوط نکرده و ضرر و زیان و خسارت مالی و جانی در بر نداشته باشد.

ب - نگهداری اجناس و کالا

کالا و اجناس موجود در انبار باید طوری نگهداری شوند که در اثر فشار یا فشردگی و یا بر اثر تغییر در خواص فیزیکی، شیمیایی و فعل و افعالات درگر باعث خسارت مالی و جانی نگردد (شکل ۳-۱۰).

پ - استفاده از وسایل کار مناسب



شکل ۳-۱۰- نگهداری اجناس و کالا

برای چیدن و جایه‌جایی اجناس باید از وسایل مورد نیاز در جابجایی اجناس استفاده کرد. استفاده از لیفتراک و شاخص‌ها عمدتاً باید با وجود پالت در زیر کالا استفاده شود که بر اثر فشار بغل گیر لیفتراک آسیب نمیند و از نرdbانی زمانی صورت گیرد که اولاً اجناس در ارتفاع بالا از وزن کم برخوردار باشند و ثانیاً نوع نرdbان مورد استفاده با توجه به شرایط طبقه‌بندی کالا استفاده گردد (شکل ۳-۱۱).



شکل ۳-۱۱- استفاده از وسایل کار مناسب

آماده‌سازی انبارها و مخازن کشتی

ت – باز و بسته‌بندی کالا و اجناس
در زمان باز کردن اجناس باید با استفاده از ابزار مورد نیاز از قبیل چکش، کارد، قلاب، قیچی و... استفاده کرد که هر یک از ابزار آلات فوق با توجه به خاصیت اجناس و نوع بسته‌بندی مورد استفاده قرار می‌گیرد.

بیشتر بدانید



نحوه بلند کردن صحیح بار

- حداکثر وزن مجاز برای بار حدود ۲۳ کیلوگرم توصیه می‌شود.
- بهطور صحیح در جلوی بار قرار بگیرید.
- پaha را به اندازه عرض شانه باز کنید.
- زانوها را خم و عضلات شکمی را منقبض کنید.
- از هر دو دست استفاده نمایید.
- بار را تا اندازه ممکن به بدن نزدیک کنید.
- بار را با پaha بلند کنید نه با کمر(چرا که عضلات پaha قوی ترند).
- انحنای طبیعی ستون فقرات را حفظ نمایید. کمر را خم نکنید.
- کمر را نچرخانید
- در هنگام قرار دادن بار روی زمین نیز بار را جلوی خود نگه دارید و بهتر است بار را روی میز قرار دهید. در غیر این صورت بدون خم کردن کمر و فقط با خم کردن پا بار را روی زمین قرار دهید.

ث – جابه‌جایی اجناس و کالا

Jabeh-e-Jaiyi-e-Ejnas-o-Kala در انبار بایستی با وسایل مناسب موجود در انبار و با استفاده از نیروی انسانی ماهر انجام شود و در Jabeh-e-Jaiyi-e-Kala در خودداری رساندن به کالا خودداری شود (شکل ۳-۱۲). ضمناً به منظور اینمی بیشتر در حفاظت این اجناس باید موارد زیر مدنظر قرار گیرند:

- ۱- کپسول از شعله مستقیم آفتاب دور نگه داشته شود؛
- ۲- کلیه سیلندرها به طور عمودی نگه داشته شوند تا از سقوط آنها جلوگیری شود؛
- ۳- کپسول اکسیژن و استیلن از هم جدا نگه داری شود؛
- ۴- هر کپسول به نام خودش در انبار نگه داری شود تا در موقع استفاده موجب اشتباه نشود.



شکل ۳-۱۲ - جابه‌جایی اجناس و کالا



در بازدید از بندر از انواع انبارهای سرپوشیده، محوطه باز و مخازن نفتی با کسب اجازه عکسبرداری نموده و با پردهنگار در کلاس به نمایش درآورید.

ارزشیابی					
ردیف	مراحل کاری	شرایط کار (ابزار، مواد، تجهیزات، زمان، مکان)	نتایج ممکن	استاندارد (شاخص‌ها، داوری، نمره دهی)	نمره
۲	آماده‌سازی انبارها و مخازن	تجهیزات: زمان: ۲۰ ساعت مکان: کارگاه در یانوردی	بالاتر از سطح انتظار	تمامی مراحل و نکات آماده‌سازی مخازن فله خشک را بداند.	۳
			قابل قبول	برخی مراحل و نکات آماده‌سازی مخازن فله خشک را بداند.	۲
			غیر قابل قبول	مراحل و نکات آماده‌سازی مخازن فله خشک را نداند.	۱

بازرسی نهایی مخزن

پس از عملیات آماده‌سازی مخازن و انبارهای کشتی، برای بارگیری کالا، افسر موردنظر برای تأیید تمیز کاری و آماده‌سازی مخزن از آن بازدید می‌کند و در صورت آماده‌سازی صحیح، آن را تأیید می‌نماید. در بعضی مواقع برای بارگیری کالا علاوه بر افسر موردنظر، تأیید بازرس معرفی شده از طرف کارفرما نیز لازم است.

اصول ایمنی و حفاظتی انبار

الف - وضع طبیعی انبارها

انبارها باید از لحاظ وضع طبیعی هوا، درجه حرارت و برودت، رفت و آمد بر اساس نوع و طبیعت اجنباس و کالاهایی که در آنها قرار می‌گیرند، ساخته شده و رعایت نکات مربوط به هوا، درجه حرارت، سردی، گرد و غبار، نور و روشنایی، نظافت و بهداشت سر و صدا و سایر مسائل موردنظر محیط و فضای انبار در آن رعایت شده باشد و از لحاظ فیزیکی محل عبور و مرور برای کارکنان انبار، وسایل حمل و نقل همچون لیفت‌تراک، چرخ‌دستی، قطعات حجمی و همچنین از لحاظ کنترل ورود و خروج و رفت و آمد اشخاص متفرقه و غیر کارکنان باید فضای کافی در نظر گرفته شود تا سبب کندی و مشکل شدن امور و برداشت و تحويل اجنباس گردد (شکل ۳-۱۳).



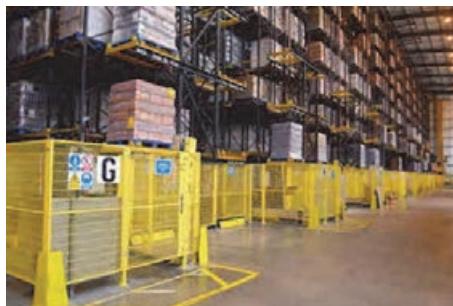
شکل ۳-۱۳- چیدمان انبارها

آماده‌سازی انبارها و مخازن کشتی

ب - وضع انبارها از نظر حفاظتی

انبارها از لحاظ حفاظت از سرقت، آتش‌سوزی، پراکنده شدن موجودی‌ها، در اثر در دسترس بودن اقلام فاسدشدنی و یا توجه به علایم اینمنی بسته‌های کالا، باید به خوبی مورد توجه حراست قرار گیرد، بنابراین از لحاظ حفاظتی:

۱- انبارها باید دارای درهای مستقل و پنجره‌های ایمن باشند (شکل ۳-۱۴).



شکل ۳-۱۴ - درهای مستقل انبارها

۲- انبارها از لحاظ سرقت، آتش‌سوزی و سایر آسیب‌ها باید محافظت شوند.

۳- انبارها باید از لحاظ ایمنی دارای وسایل کافی باشند که عبارت‌اند از: نصب وسایل اعلام خطر، وسایل اطفای حریق مانند سطل آتش‌نشانی حاوی شن و انواع خاموش‌کننده‌های دستی، کپسول گاز کربنیک، هیدروکربن‌ها، هالوژنه و وسایل تجهیزاتی از قبیل لوله‌کشی آب یا فشارقوی، نردبان‌های موتوری و ماشین‌های آتش‌نشانی و خاموش‌کننده‌های سودا و اسید، خاموش‌کننده آبی کفی و... تا در موقع بروز خطر بتوان از آنها استفاده کرد (شکل ۳-۱۵).



شکل ۳-۱۵ - علائم اینمنی انبارها

۴- در انبارهایی که احتمال تراکم هوای نامناسب وجود دارد، گذاشتن وسایل الکترونیکی محرک هوا مانند هواکش یا بادبزن لازم است تا وضع هوای داخل انبار را مساعد کند؛

۵- ورود و خروج اشخاص متفرقه باید طبق ضوابط معین و با اجازه مسئولان مشخص باشد. آن هم فقط در مواردی که نیاز به این کار احساس شود.

کار گروهی



با هماهنگی هنرآموز خود از یکی از انبارهای موجود در شهرتان بازدید و میزان رعایت نکات بالا را ارزیابی نمایید.

بیشتر بدانید



مراحل انبارداری

طبق تعریفی که از انبار ارائه شد، انبارداری عبارت است از دریافت کالا از خارج و نگهداری آنها با توجه به قوانین انبارداری که باعث سهولت در تحويل دادن و تحويل گرفتن با کمترین وقت و نیرو می‌گردد و رساندن کالای مورد نیاز قسمتها به آنها در حداقل وقت ممکن بر اساس مدارک قانونی.

با توجه به توضیحات فوق، انبارداری در سه مرحله انجام می‌گیرد:

۱- مرحله دریافت و تحويل کالا؛

۲- مرحله حفاظت از کالا؛

۳- مرحله تحويل کالا به خارج از انبار.

۱- مرحله دریافت و تحويل کالا

در این مرحله اجنباسی که مورد نیاز شرکت یا مؤسسه است، برای تحويل به موقع به مصرف‌کننده نگهداری می‌شود و باید طبق اصول و مجوزهای خاصی با کنترل کمیت و کیفیت آنها را تحويل دهنده و در مقابل رسید انبار صادر گردد.

در قسمت اول اگر مؤسسه یا شرکت واحد کنترل دارد، وظیفه انباردار فقط تحويل کالا به شرط تأیید واحد کنترل است که این نحوه بیشتر در مؤسساتی که اجنباس آنها از اهمیت خاصی برخوردار است، انجام می‌شود.

در قسمت دو انباردار پس از تأیید و بازرگانی اقدام به صدور رسید می‌کند، که در مراحل بعدی انباردار قابل استناد است. عموماً انباردار در این مرحله می‌تواند بنایه شرایط خاص اقدام به صدور رسید موقت کند.

آمده‌سازی انبارها و مخازن کشتی

۲- مرحله حفاظت از کالا

پس از دریافت کالا و صدور رسید انبار، نوبت مرحله دوم است که در آن طبق اصول خاصی انواع کالا از هم جدا شده و پس از تفکیک به گروه و تعیین کد کالا، بنا به نظمی در یک سیستم درست انبارداری در محل خود قرار داده می‌شود.

این اصول عبارت‌اند از:

- ۱- تعیین محل قرار دادن؛
- ۲- چیدن و انبار کردن کالا؛
- ۳- تهیه کارت شناسایی کالا و نصب آن روی اجناس؛
- ۴- نگهداری کالا در انبار.

۳- مرحله صدور کالا به خارج از انبار

خروج اجناس از انبار به طرق زیر صورت می‌گیرد:

- ۱- اصولاً صدور جنس از انبار طبق برگ درخواست کالا صورت می‌گیرد.
 - ۲- فرم حواله هنگام تحویل کالا به متقارضی تنظیم و از طریق انبار صادر می‌شود.
 - ۳- صدور ابزار انبار: برای دریافت ابزار از انبار متقارضی ابزار را تکمیل کرده و آن را به انبار ارسال می‌دارد.
- این فرم معمولاً برای استفاده موقت از ابزار استفاده می‌گردد؛
- ۴- برگشت کالای امانی دریافتی: این فرم هنگام برگشت کالایی که قبلًاً از مؤسسه به امانت گرفته شده، استفاده می‌گردد؛

- ۵- کالای غیر قابل قبول: چنانچه کالای خریداری شده به تأیید فنی نرسد انبار با تکمیل فرم کالای خریداری شده آن را از طریق تدارکات به فروشنده مرجع می‌کند؛
- ۶- رسید و تحویل مستقیم: در بعضی شرایط اقلام خریداری شده بدون ورود به انبار مستقیماً به مصرف‌کننده تحویل داده می‌شود. انباردار در تحویل مستقیم کالا نظارت دارد. وی مؤظف است تا کالای وارد را با نسخه سفارش خرید کالا تطبیق دهد و سپس به صدور رسید انبار که حکم حواله انبار را خواهد داشت، اقدام کند.

ارزشیابی

ردیف	مراحل کاری	تجهیزات، زمان، مکان)	شرایط کار (ابزار، مواد،	نتایج ممکن	استاندارد (شاخص‌ها، داوری، نمره دهی)	نمره
		تجهیزات: زمان: ۱۵ ساعت مکان: کارگاه دریانوردی		بالاتر از سطح انتظار	تمام نکات ایمنی و حفاظتی انبارها را بداند.	۳
	بازرسی نهایی انبارها و مخازن	۲	قابل قبول	برخی نکات ایمنی و حفاظتی انبارها را بداند.		
۲		غیر قابل قبول	هیچ نکته ایمنی و حفاظتی انبارها را نداند.			۱

ارزشیابی شایستگی آماده سازی انبارها و مخازن کشتی

شرح کار:

- اهمیت انبارها و مخازن را تشریح نماید؛ - انواع انبارها را شناسایی نموده و تفاوت هر کدام را توضیح دهد؛
- انواع مخازن را با توجه به نوع بار تقسیم‌بندی نماید؛ - سطح مخازن را اندازه‌گیری نماید؛
- انبارهای کالای فله خشک را آماده نماید؛ - انبارکشته فله بر مایع را آماده نماید؛
- اهمیت بازرگانی انبارها و مخازن را توضیح دهد؛ - به هنگام کار با انبارها اصول ایمنی و حفاظتی را رعایت نماید؛
- نکات ایمنی درباره انبارها را تشریح نماید.

استاندارد عملکرد:

هنرجو پس از اتمام این فصل، باید انواع انبارها و مخازن کشتی را بشناسد و مراحل آماده‌سازی انبارها و مخازن کشتی را با رعایت ملاحظات ایمنی بیاموزد.

شخص‌ها:

شناخت کامل انواع انبارها و مخازن، مراحل آماده‌سازی انبارها و مخازن با رعایت نکات ایمنی و حفاظتی مربوط به انبارها و مخازن.

شرایط انجام کار، ابزار و تجهیزات:

شرایط: به همراه بازدید نوبه‌ای و مشخص از انبارها و مخازن شناورها

ابزار و تجهیزات: انواع تجهیزات بازرگانی و آماده‌سازی انبارها و مخازن شناور، تجهیزات انبارداری شناور

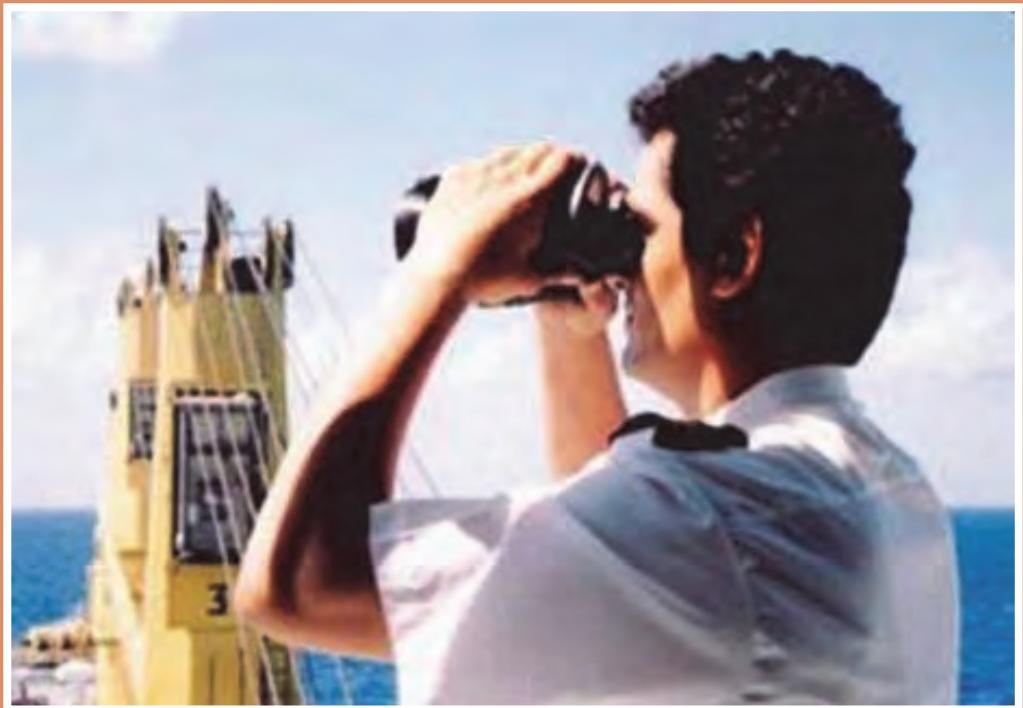
معیار شایستگی:

ردیف	مرحله کار	حداقل نمره قبولی از ۳ نمره هنرجو
۱	بررسی انبار و مخازن	۱
۲	آماده‌سازی انبارها و مخازن	۲
۳	بازرگانی انبارها و مخازن	۱
۴	شایستگی‌های غیرفنی، ایمنی، بهداشت، توجهات زیست محیطی و نگرش:	
	۱- ایمنی	
	۲- زیست محیطی	
*	میانگین نمرات	

* حداقل میانگین نمرات هنرجو برای قبولی و کسب شایستگی، ۳ می باشد.

پودمان ۴

نگهبانی و سکانی



واحد یادگیری ۴

شاپیستگی نگهبانی و سکانی

آیا تاکنون پی برد هاید که:

- چرا نگهبانی و دیدهبانی در شناور از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است؟
- وظایف نگهبانی و دیدهبانی در یگان شناور چیست؟
- نگهبانی در یگان شناور در چه مکان‌ها و شرایطی انجام می‌شود؟
- عملکرد سکان به چه صورتی است؟
- سکانی در شناور چه وظایفی دارد؟

استاندارد عملکرد:

نگهبان بر روی یگان شناور باید تمام رویدادها را در شرایط مختلف بدقت رؤیت کرده و پس از بررسی، وضعیت را به موقع به افسر نگهبان گزارش دهد. نگهبانی بر روی یگان شناور در موقعیت‌های مختلف از قبیل لنگرگاه، اسکله و دریا برای حفظ اینمی و امنیت شناور انجام می‌شود. نگهبانی بر روی یگان شناور در عملیات‌های مختلف از قبیل سوخت‌گیری، تخلیه و بارگیری، نقل و انتقال در دریا انجام می‌شود. دیدبان در حین دریانوردی، رویدادهای مختلف را در پل فرماندهی شناور بدقت رؤیت کرده و پس از بررسی اولیه، بهموقع به افسر نگهبان گزارش دهد. تا افسر نگهبان تصمیم مناسب، درست و بهموقعی را برای حفظ اینمی شناور اتخاذ نماید. رویدادهای قابل رؤیت در دیدبانی شامل اهداف سطحی، زیرسطحی و هوایی است.

حفظ مسیر شناور در خط مستقیم و هدایت آن به چپ و راست، با حفظ تیغه سکان در امتداد خط وسط شناور یا انحراف زاویه تیغه سکان به سمت موردنظر انجام می‌شود. برای تغییر دادن موقعیت سکان دستورهایی به سکان دار داده می‌شود و شخص سکانی باید دستور فرمانده شناور را بدقت گوش کرده و در صورت متوجه شدن دستور، همان دستور را با صدای رسا تکرار کرده و انجام دهد.

نگهبانی

اهمیت نگهبانی

مهم‌ترین وظیفه یک ناویر حفظ و ایمنی شناور و کارکنان است و ارتکاب کوچک‌ترین خطأ ممکن است باعث بروز فاجعه بزرگ در شناور شود. بهمین دلیل در ناویری جای هیچ‌گونه لغزش، اشتباہ، شک و تردید وجود ندارد و حتماً لازم است، تصمیمات بر اساس اطلاعات صحیح و بهموقع اتخاذ شود؛ بنابراین در واحدهای شناور، مسئولیت ایمنی کشتی و سلامت جان افراد، در شرایط مختلف به افسر نگهبان محول می‌شود. نگهبانی می‌تواند به‌دست ملوان نگهبان، تحت نظرارت و سرپرستی افسر نگهبان در شناور انجام شود.



شکل ۱-۴ - نگهبانی

در شکل ۱-۴ تصویر سمت چپ محل نگهبانی برای تبادل بین دو شناور و در تصویر سمت راست محل نگهبانی در شناور را نشان می‌دهد.

وظایف نگهبان

نگهبان بر روی یگان شناور باید تمام رویدادها را در شرایط مختلف بررسی و وضعیت را بهموقع به افسر نگهبان گزارش دهد. در شناورهای کوچک‌تر این وظیفه را ممکن است خود افسر نگهبان انجام دهد. نگهبانی همیشه در یک مکان ثابت انجام نمی‌شود، بلکه بهصورت منظم در زمان‌های متوالی، با گشتزنی در قسمت‌های مختلف در شناور صورت می‌گیرد و در صورت مشاهده رویدادی که شناور را از نظر ایمنی به خطر می‌اندازد، افسر نگهبان را خبر کند. این رویداد ممکن است در شناورها بهخصوص در شناورهای نظامی تهدید امنیتی نیز باشد.



جدول زیر را با توجه به کاربرد انواع نگهبانی در شناور، تکمیل کنید.

ردیف	نوع نگهبانی	کاربرد	عکس
۱	ورود و خروج	زمانی که شناور در لنگر قرار دارد یا در اسکله پهلوگرفته، ورود و خروج افراد به شناور باید به درستی نظارت شود.	
۲	طناب‌های مهار شناور	زمانی که شناور با طناب به اسکله یا بویه مهار شده است. با بالا آمدن آب دریا (زمان مد) و در زمان پایین رفتن آب دریا (زمان جزر)، طناب‌ها کشیده یا شل می‌شوند، در این حالت باید.....	
۳	پلۀ ورودی شناور	در اسکله در زمان جزر و مد و یا تخلیه و بارگیری ممکن است پلۀ ورودی وضعیت نامناسب داشته باشد در این حالت باید.....	

نگهبانی و سکانی

ردیف	نوع نگهبانی	کاربرد	عکس
۴	لنگر	در لنگرگاه نگهبان باید وضعیت و آن را به گزارش دهد.	
۵	تخلیه و بارگیری	در زمان تخلیه و بارگیری علاوه بر بررسی وضعیت طنابها و پلهای، نگهبان عرشه باید عملیات بارگیری یا تخلیه را به خوبی تحت نظر قرار داده و شرایط را به گزارش دهد.	
۶	در زمان دریافت ملزومات	در هنگام نقل و انتقال در دریا برای دریافت ملزومات مانند سوخت باید نگهبانی دقیق در خصوص اینمی (خطر آتشسوزی) انجام شده و به گزارش دهد.	
۷	موتورخانه	در زمان‌های مختلف (دریانوردی، لنگرگاه و اسکله) نگهبانی در موتورخانه برای حفظ اینمی انجام می‌شود، در این زمان‌ها نگهبان در صورت رؤیت هر رویداد مهم، به افسر مهندس نگهبان گزارش دهد.	

ردیف	نوع نگهبانی	کاربرد	عکس
۸	امنیتی	در مکان هایی که احتمال تهدیدات نگهبانی با توجه به رعایت اصول امنیتی صورت گیرد.	
۹	تعمیرات	در زمان حضور شناور در تعمیرات از قبیل حوضچه خشک و... نگهبانی برای رعایت اینمی مثل ورود به فضاهای بسته،.....	

با توجه به جدول فوق خطرات ناشی از رعایت نگهبانی، درباره هر کدام از موارد فوق را در کلاس بحث کنید.

بحث کلاسی



فکر کنید



تحقیق کنید



با مراجعه به آرشیو جراید، اخبار مربوط به دزدی دریایی در چند سال اخیر را بررسی نمایید و در این مسیر نقش ویژه نیروی دریایی راهبردی ارتش جمهوری اسلامی ایران و نیروی دریایی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی را در مبارزه با دزدان دریایی در حراست از ناوگان تجاری ملی تشریح نمایید.

تحقیق کنید



نگهبانی و سکانی

با مراجعه به آرشیو جراید، منابع دفاع مقدس و جستجو در اینترنت، آماری از اسکورت شناورهای تجاری از قبیل نفتکش‌ها را در زمان دفاع مقدس تهیه و در کلاس ارائه نمایید.

بیشتر بدانید



تصور عمومی بر آن است که تهدیدات ایمنی بیشتر در دریا اتفاق می‌افتد، این در حالی است که بیشترین تهدیدات ایمنی مربوط به شناور به خاطر رعایت نکردن ایمنی، در زمانی اتفاق می‌افتد که شناور به ساحل نزدیک می‌شود یا به اسکله پهلو می‌گیرد.

گزارش رویداد در نگهبانی شناور

در زمان نگهبانی بر روی شناور، ملوان نگهبان با توجه به شرایط مختلف شناور باید رویداد موردنظر را به موقع به افسر نگهبان گزارش کند.

برخی از این گزارش‌ها عبارت‌اند از:

(الف) وضعیت پله و طناب‌های مهار شناور در زمان جزر و مد؛

(ب) وضعیت پله و طناب‌های مهار شناور در زمان تخلیه (کاهش آبخور) و بارگیری (افزایش آبخور) کالا؛

(پ) وضعیت تردد (ورود و خروج) افراد به شناور؛

(ت) وضعیت لنگر (جابه‌جا شدن لنگر) و زنجیر آن در لنگرگاه؛

(ث) وضعیت شناور در زمان سوختگیری؛

(ج) وضعیت شناور در وضعیت تهدید امنیتی، از قبیل دزدی دریایی، عملیات تروریستی و...؛

(ح) وضعیت عملیات تخلیه و بارگیری (نظرارت بر عملیات بارگیری و تخلیه کالا) و...؛

(خ) وضعیت موتورخانه؛

(د) وضعیت شناور در زمان تعمیرات؛

تحقیق کنید



یکی از وظایف نگهبانی پایش جزر و مد آب دریا و اقدام مناسب و به موقع بر اساس آن است.

۱) بررسی نمایید این رویدادهای طبیعی به چه دلایلی پدید می‌آید؟

۲) این پدیده را در ساحل مجاور محل تحصیل خود رؤیت نموده، گزارش تصویری را در قالب پرده‌نگار ارائه دهید.

نکته ایمنی



نگهبان باید در زمان نگهبانی بر روی شناور حتماً با تجهیزات ایمنی از قبیل لباس، کلاه و کفش ایمنی حضور داشته باشد و نسبت به محل قرارگرفتن و نحوه کار تجهیزات ایمنی آگاهی کامل داشته باشد و نکات ایمنی را به درستی رعایت نماید؛ چرا که رعایت نکردن آنها زمینه‌ساز برخی از حوادث و خطراتی است که می‌تواند خسارات ناگوار و جبران‌ناپذیری را به بار بیاورد.

اقدام امنیتی ایران برای از هم پاشیدن کاروان نفتکش‌های تحت حمایت آمریکا



در سال‌های پایانی جنگ، خلیج‌فارس برای ایران بسیار نالمن شده بود؛ عراق خیلی راحت کشتی‌ها و سکوهای نفتی ایران را می‌زد. کویت بخشی از سرزمین، و عربستان، آسمانش را در اختیار صدام قرار داده بودند. فرماندهان عالی‌رتبه سپاه، جریان عبور آزاد و متکبرانه ناوهای جنگی آمریکا و نیز سایر کشتی‌ها و شناورهای تحت حمایت این کشور را به عرض امام (قُسْسَ سِرُّه) رسانده بودند. حضرت امام (قُسْسَ سِرُّه) فرموده بود: «اگر من بودم، می‌زدم». همین حرف امام (قُسْسَ سِرُّه)، کافی بود تا برای انجام یک عملیات مقابله به مثل و اثبات این موضوع که با همت و رشادت دلیرمردان ایران اسلامی، خلیج‌فارس، چندان هم برای آمریکایی‌ها و نوکرانشان امن نیست، آماده سازند.

اولین کاروان از نفتکش‌های کویتی آن هم با پرچم آمریکا و اسکورت کامل نظامی توسط ناوگان جنگی این کشور در تیرماه سال ۱۳۶۶ به راه افتادند. در این بین، دولت آمریکا عملیات سنگینی را در ابعاد روانی، تبلیغی، سیاسی، نظامی و اطلاعاتی جهت انجام موفقیت‌آمیز این اقدام انجام داده بود. در این کاروان، نفتکش کویتی «آلرخاء» با نام مبدل «بریجتون» حضور داشت که در بین یک ستون نظامی، به طور کامل، اسکورت می‌شد. این نفتکش ۴۰۰ هزار تنی، در فاصله ۱۳ مایلی غرب جزیره فارسی، در اثر برخورد با یک مین ۲۷۰ کیلویی منفجر شد، به طوری که حفره‌ای به بزرگی ۴۳ متر مربع در بدنه آن ایجاد گردید.

این عملیات توسط سردار شهید نادر مهدوی، سردار شهید بیژن گرد و یارانش برای مقابله با نالمنی‌ها و تهدیدات امنیتی دشمن انجام شد که بازتاب بسیار گسترده‌ای داشت. در پی این حماسه مرحوم حاج سید احمد خمینی به شهید مهدوی می‌گوید که دل امام را شاد کردید.

ارزشیابی					
ردیف	مراحل کاری	شرایط کار (ابزار، مواد، تجهیزات، زمان، مکان)	نتایج ممکن	استاندارد (شاخص‌ها، داوری، نمره دهی)	نمره
		تجهیزات: لباس(کلاه، دستکش، کفش، عینک و...) ایمنی، دوربین، بی‌سیم، کلاه زمان: ۱۵ ساعت مکان: کلاس و کارگاه	بالاتر از سطح انتظار	اهمیت و وظایف نگهبانی و انواع نگهبانی را بداند. رویداد نگهبانی را بتواند گزارش کند.	۳
۱	نگهبانی	بعضی از انواع نگهبانی را بداند.	قابل قبول	اهمیت و وظایف نگهبانی و انواع نگهبانی را نداند. رویداد نگهبانی را نتواند گزارش کند.	۲
			غیر قابل		۱

اهمیت دیده‌بانی

دیده‌بانی

طبق مقررات بین‌المللی، دیده‌بانی در پل فرماندهی شناور یکی از وظایف مهم و ضروری برای شناورهای است. این کار برای مراقبت از شناور و جلوگیری از بروز سوانح و حوادث انجام می‌شود. این وظیفه در برخی از شناورها به عهده ملوان نگهبان، گذاشته می‌شود. بنابراین هنگام بر عهده گرفتن مسئولیت یک واحد شناور، باید با انجام دیده‌بانی (به وسیله ملوان نگهبان) در پل فرماندهی (شکل ۴-۲) در موقعیت‌های گوناگون، اطلاعات کامل و درستی از وضعیت شناور در اختیار افسر نگهبان قرار گیرد تا تصمیمات درست و بهنگامی را برای حفظ ایمنی شناور اتخاذ نماید.



شکل ۴-۲ - دیده‌بانی در پل فرماندهی

وظایف دیدهبانی

دیدهبانی یکی از وظایف دائمی در شناورهاست که در قوانین و مقررات جلوگیری از تصادم در دریا^۱ (قانون ۵) به شرح زیر بیان شده است:

RULE5: LOOKOUT

Every vessel shall at all times maintain a proper look-out by sight and hearing as well as by all available means appropriate in the prevailing circumstances and conditions so as to make a full appraisal of the situation and of the risk of collision.

فعالیت کلاسی



با توجه به قانون دیدهبانی (متن فوق)، متن زیر را که ترجمه آن است، تکمیل کنید:
هر شناور مؤظف است ----- با استفاده از تمام ----- با توجه به شرایط و موقعیت، ----- مناسبی را هم از نظر ----- و هم از نظر ----- انجام دهد و جهت ----- وضعیت موجود را ----- قرار دهد.

ابزار و تجهیزات دیدهبانی

رؤیت رویدادها در دیدهبانی در پل فرماندهی شناور در موقعیت‌های مختلف به صورت دیداری و شنیداری و با استفاده از سایر حواس و تمام امکانات موجود در یگان شناور امکان‌پذیر است. برای این منظور می‌توان از ابزار و تجهیزات مختلفی استفاده کرد که در جدول زیر برخی از آنها شرح داده شده است.

ردیف	ابزار دیدهبانی فارسی	ابزار دیدهبانی انگلیسی	کاربرد	عکس
۱	دوربین	Binocular	برای رؤیت دقیق‌تر رویدادها در دیدهبانی، به‌ویژه برای اهداف در فاصله دورتر مورد استفاده قرار می‌گیرد	
۲	بی‌سیم دستی	Portable VHF	بعد از رؤیت و بررسی رویدادها در دیدهبانی می‌توان از بی‌سیم برای گزارش دادن به افسر نگهبان استفاده کرد	

۱- این قوانین بر اساس آخرین بازنگری شامل ۴۱ قانون و ۴ ضمیمه است.

نگهبانی و سکانی

ردیف	ابزار دیدهبانی	عکس		کاربرد
		فارسی	انگلیسی	
۳	رادار		Radar	رادار در تشخیص دقیق‌تر وضعیت اهداف در اطراف شناور (بررسی وضعیت احتمال تصادم) استفاده می‌شود
۴	قطب‌نما (الکترویکی یا مغناطیسی)		Compass (Gyro or Magnetic)	با استفاده از قطب‌نما راه شناور و سمت هدف اندازه‌گیری می‌شود
۵	سمت‌یاب		Azimuth Circle	این وسیله بر روی قطب‌نما یا تکرارکننده جایرو نصب می‌شود و با استفاده از آن می‌توان سمت هدف را مشخص کرد

در بازدید از یک شناور، انواع ابزار و تجهیزات دیده‌بانی را مشاهده کرده، گزارش مشاهده خود را تهیه و ارائه نمایید.

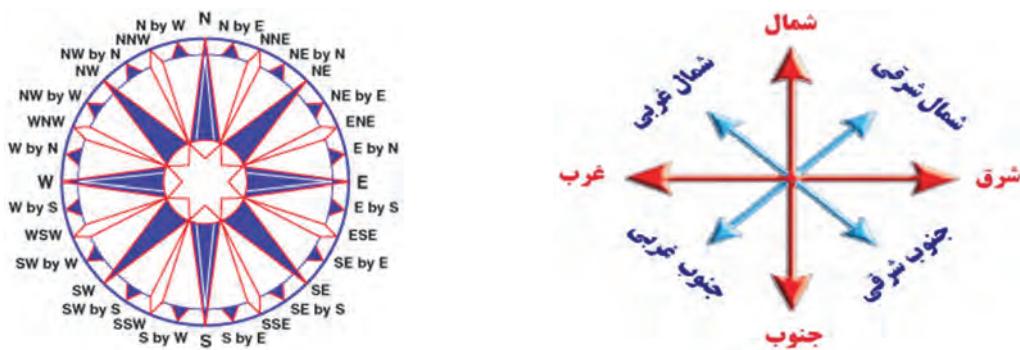
فعالیت کارگاهی



جهت‌ها

الف) جهت‌های اصلی

جهت‌های اصلی عبارت‌اند از: شمال (North)، مشرق (East)، جنوب (South) و غرب (West). جهت‌های فرعی عبارت‌اند از: شمال‌شرقی (EN)، جنوب‌شرقی (ES)، جنوب‌غربی (WS) و شمال‌غربی (WN). در شکل جهت‌های اصلی و فرعی نشان داده شده‌است.



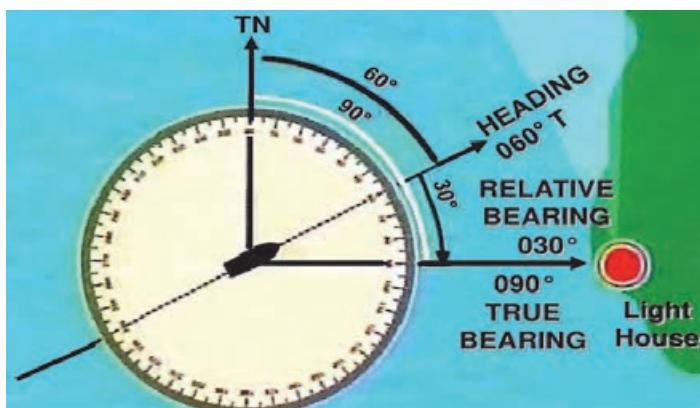
شکل ۴-۳-جهت‌های اصلی و فرعی

ب) راه شناور (Course)

زاویه بین شمال و مسیر حرکت شناور (خط طولی یا محور طولی شناور) از صفر تا 360° درجه در جهت عقربه‌های ساعت اندازه‌گیری می‌شود. در شکل ۴-۴ راه حقیقی شناور (60° درجه) نشان داده شده‌است.

پ) سمت حقیقی (True Bearing)

زاویه‌ای بین شمال و خط رؤیت آن شی از ناظر که در جهت عقربه‌های ساعت از شمال اندازه می‌گیرند و از صفر تا 360° درجه را شامل می‌شود. در شکل ۴-۴ سمت حقیقی یک فانوس دریایی (90° درجه) نشان داده شده‌است.



شکل ۴-۴-راه شناور، سمت حقیقی و سمت نسبی

سمت نسبی

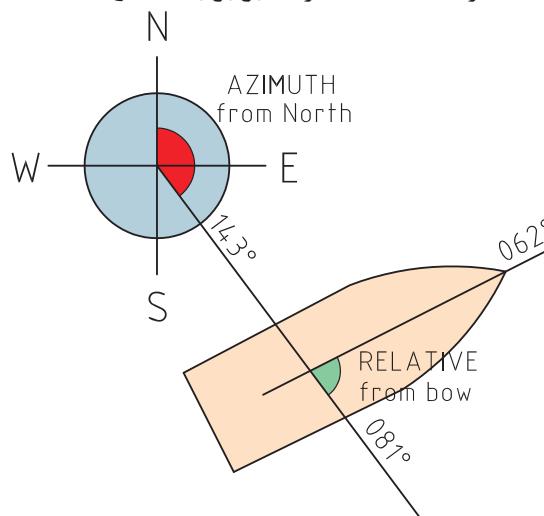
سمت نسبی بر مبنای ۳۶۰ درجه‌ای

زاویه بین امتداد خط مرکزی شناور و خط رؤیت شی که از سینه شناور تا شیء موردنظر از صفر تا ۳۶۰ درجه اندازه‌گیری می‌شود. در شکل ۴-۴ سمت نسبی یک فانوس دریایی (۳۰ درجه) نشان داده شده است.

سمت نسبی بر مبنای ۱۸۰ درجه‌ای

زاویه بین امتداد خط مرکزی شناور و خط رؤیت شی که از سینه شناور تا شیء موردنظر از صفر تا ۱۸۰ درجه سمت راست و صفر تا ۱۸۰ درجه سمت چپ شناور اندازه‌گیری می‌شود؛ به عنوان مثال در شکل ۴-۴ سمت نسبی فانوس دریایی بر مبنای ۱۸۰ درجه، برابر با ۳۰ درجه سمت راست شناور باشد.

در شکل ۴-۵ سمت نسبی هدف بر مبنای ۱۸۰ درجه برابر با ۸۱ درجه سمت راست شناور است.



شکل ۴-۵- سمت نسبی بر مبنای ۱۸۰ درجه‌ای

سمت نسبی بر مبنای ساعت

زاویه بین امتداد خط مرکزی شناور و خط رؤیت شی که از سینه شناور تا شیء موردنظر از صفر تا ساعت ۱۲ درجه اندازه‌گیری می‌شود؛ به طوری که هر ۳۰ درجه برابر با یک ساعت در نظر گرفته می‌شود؛ به عنوان مثال در شکل ۴-۴ سمت نسبی فانوس دریایی بر حسب درجه برابر با ۳۰ درجه و بر مبنای ساعت عبارت از سمت ساعت یک است.

بیشتر بدانید



به نقل از شادروان اسماعیل رایین: یکی از قدیمی‌ترین اختراعات دریایی ایرانیان که یادگار دوران باستان است و شاید بتوان گفت، مربوط به نخستین روزهایی است که ایرانیان به دریا دست یافتند، ابداع چراغ‌های دریایی است. بهموجب نوشته‌های مورخان اسلامی که از ۱۰۰۰ سال قبل به جای مانده، از دوران باستان، ایرانیان در خلیج فارس برج‌ها و مناره‌هایی داشته‌اند که شب‌ها بر آنها آتش می‌افروختند تا کشتی‌ها را راهنمای باشد.

فعالیت کلاسی

مطابق با شکل رو به رو به سؤالات زیر پاسخ دهید:

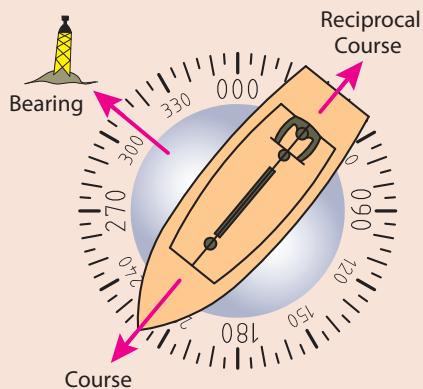
راه شناور بر مبنای 360° درجهای چند است؟

سمت حقیقی بویه چند درجه هست؟

سمت نسبی بویه بر مبنای 360° درجهای را بیان کنید.

سمت نسبی بویه بر مبنای 180° درجهای را بیان کنید.

سمت نسبی بویه بر مبنای ساعتی را بیان کنید.

**بیشتر بدانید**

راه قرینه (Reciprocal course): در صورتی که راه شناور صفر درجه باشد، یعنی سینه شناور به سمت شمال باشد، پاشنه شناور به سمت جنوب (180° درجه) است. به این راه (جهت پاشنه شناور) که در جهت عکس (قرینه) راه شناور است، راه قرینه می‌گویند.

سمت نسبی بر مبنای نقطه‌ای (Point)

زاویه بین امتداد خط مرکزی شناور و خط رؤیت شی که از سینه شناور تا شیء موردنظر از صفر تا 32° نقطه اندازه‌گیری می‌شود؛ به طوری که هر $12/5$ درجه برابر یک نقطه (One Point) در نظر گرفته می‌شود؛ به عنوان مثال در شکل ۴-۴ سمت نسبی فانوس دریایی بر حسب درجه برابر با 30° درجه و بر مبنای ساعت عبارت است از سمت ساعت یک است. در شکل ۴-۶ سمت نسبی بر مبنای نقطه‌ای نشان داده شده است.



شکل ۴-۶ - سمت نسبی بر مبنای نقطه‌ای (Point)

فعالیت کارگاهی

بر روی صفحه‌ای دایره قطب‌نما را ترسیم کنید، با چند عقربه که یکی نشانگر سینه شناور و دو عقربه دیگر هر کدام نشانگر یک شیء است، به طوری که بتوان با استفاده از آن سمت نسبی و حقیقی و تبدیل آنها را مشاهده کرد.

نگهبانی و سکانی

کار در منزل



تحقیق کنید



با استفاده از قطب‌نما، جهت‌های اصلی منزل خود را بیابید و مشخص نمایید که منزل شما در چه جهتی ساخته شده است (شمالی، جنوبی، شرقی یا غربی).

قبله شهر محل سکونت خود را در اینترنت بیابید و با استفاده از قطب‌نما جهت قبله نمازخانه هنرستان خود را تعیین نمایید.

گزارش رویدادها در دیده‌بانی

دیده‌بان باید با استفاده از امکانات موجود رویدادها را رؤیت و پس از بررسی آن را به افسر نگهبان گزارش دهد. در برخی از شناورهای کوچک دیده‌بانی را خود افسر نگهبان انجام می‌دهد، ولی در بیشتر شناورهای تجاری معمولاً از ملوانانی که دوره آموزشی مورد نظر را گذرانده و از مراجع ذی‌صلاح مدرک و گواهی‌نامه شایستگی مربوط به دیده‌بانی را دریافت کرده باشند، به عنوان دیده‌بان در پل فرماندهی می‌توان استفاده کرد.

در گزارش‌دهی رویدادها در دیده‌بانی پل فرماندهی شناور، اغلب شامل نوع، فاصله و سمت هدف است.
نمونه گزارش‌دهی: هدف (سطحی یا هوایی)، فاصله (نزدیک‌شونده، ثابت و یا دورشونده)، سمت (ساعتی، نقطه‌ای).

نوع هدف ممکن است یکی از موارد زیر باشد:

ردیف	ابزار دیده‌بانی	فارسی		کاربرد	عکس
	انگلیسی	فارسی			
۱	Vessel	شناور			
۲	Bouy	بویه			

ردیف	ابزار دیده‌بانی	کاربرد		عکس
		انگلیسی	فارسی	
۳	آدم به دریا: در صورتی که غریق در دریا رُؤیت شود	Man Overboard		
۴	کوه یخی: در مناطق نزدیک به قطب	Iceberg		
۵	تور ماهی‌گیری	Fishing Net		
۶	اهداف هوایی	Air Targets		

نگهبانی و سکانی

ردیف	ابزار دیده‌بانی	کاربرد		عکس
		انگلیسی	فارسی	
۷	Land Marks (Hengam Island)		عوارض طبیعی (جزیره هنگام)	
۸	Weather Condition		وضعیت جوی	
۹	Mine		مین	
۱۰	Floating Objects		اشیای غوطه‌ور	
۱۱	Pollution Sea		موارد آلوده‌کننده زیست‌محیطی از قبیل لکه نفتی، زباله و ...	

تعویض نگهبانی:

بیشتر بدانید



در خصوص فاصله هدف، ملاحظات زیر در نظر گرفته می شود:

در گزارش دهی هدف نزدیک تر در اولویت است.

هدف نزدیک شونده نسبت به هدف دور شونده در اولویت است.

در گزارش سمت هدف ملاحظات زیر در نظر گرفته می شود:

سمت هدف به صورت منظم در زمان های متوالی اندازه گیری شود.

هدفی که احتمال خطر تصادف بیشتری دارد (سمت هدف نزدیک شونده در زمان های متوالی تغییرات

ناچیز داشته باشد یا هدفی که سمت آن به سینه شناور نزدیک می شود) در اولویت گزارش قرار دارد.

سمت بهتر است که به صورت نسبی (نسبت به سینه شناور) بیان شود.

ویژگی های یک دیده بان و نگهبان

سلامت کلامی

سلامت بینایی

هوشیاری ذهنی

داشتن کارت سلامت

سلامت شنوایی

باید یاد بگیرد که چگونه از این حس ها برای یک دیده بانی و نگهبانی هوشیارانه چه در شرایط سخت و چه در شرایط عادی استفاده کند.

نمودار ۴-۱- ویژگی های یک دیده بان و نگهبان

نگهبانی و سکانی

بیشتر بدانید



نگهبانی و دیدهبانی در شب:

اگر در شب از یک فضای روشن برای دیدهبانی وارد پل فرماندهی شناور (که تقریباً به صورت کامل تاریک است) شوید، تا چند دقیقه چشمان شما همه‌جا را تار می‌بیند، ولی به تدریج دید شما با نور کم عادت می‌کند و پس از مدت کوتاهی احساس می‌کنید که به خوبی می‌بینید.

پس از گذشت چند دقیقه، شما به بهترین دید خود در تاریکی می‌رسید.

برای آماده کردن چشمان خود به تاریکی باید قبل از شروع دیدهبانی یا نگهبانی در محل حاضر شوید. باید توجه داشته باشید که قبل از عادت کردن چشم به تاریکی، دیدهبانی یا نگهبانی را از دیدبان یا نگهبان قبلی تحويل نگیرید.

در شروع دیدهبانی حتماً نگاهتان را ابتدا در جهت سینه شناور و اطراف آن متمرکز کنید و سپس به جهات دیگر.

تحقیق کنید



با توجه به جدول فوق و تحقیق در اینترنت، تصاویری از انواع دوربین‌های دید در شب را تهیه و در کلاس ارائه دهید.

ارزشیابی						
ردیف	مراحل کاری	شرایط کار(ابزار، مواد، تجهیزات، زمان، مکان)	نتایج ممکن	استاندارد (شاخص‌ها، داوری، نمره دهی)	نمره	
۳		بالاتر از سطح انتظار	اهمیت و وظایف دیدهبانی، ابزار و تجهیزات دیدهبانی و سمت حقیقی و انواع سمت‌های نسبی را بداند.			
۲	دیدهبانی	تجهیزات: ابزار و تجهیزات دیدهبانی زمان: ۲۵ ساعت مکان: کلاس و کارگاه	قابل قبول	بعضی از ابزار و تجهیزات دیدهبانی را بداند. تعدادی از جهات اصلی و فرعی و تعدادی از سمت‌ها را بداند.		
۱			غیر قابل قبول	اهمیت و وظایف دیدهبانی، ابزار و تجهیزات دیدهبانی و جهات اصلی و فرعی را نداند. سمت حقیقی و انواع سمت‌های نسبی را نداند.		

نمادی از
خودباوری



مقام معظم رهبری(مدظله العالی) در جمع فرماندهان نیروهای مسلح و جمعی از دستاندرکاران طراحی و ساخت ناوشکن جماران فرمودند: امروز روزی شیرین، مبارک و نویدبخش است. این دستاورد مهم که نتیجه امید، اعتماد و توکل به پروردگار است، نسل جوان ما را مصمم‌تر از پیش خواهد کرد و این عزم و امید و اراده، حتی از تولید ناوشکن نیز، مهم‌تر و شیرین‌تر است.

ناوشکن
جماران

نمادی از
اقتدار و
امنیت کشور



نخستین شناور تندری برد بلند نیروی دریایی سپاه با قابلیت نشست و برخاست بالگرد

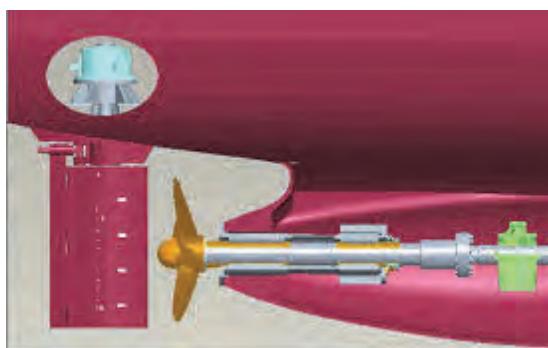
شناور شهید
ناظری

سکانی

حفظ مسیر شناور در خط مستقیم و هدایت آن به چپ و راست، با حفظ تیغه سکان در امتداد خط وسط شناور یا انحراف زاویه تیغه سکان به سمت موردنظر انجام می‌شود. برای حفظ سکان در وسط و یا تغییر زاویه آن نیاز به وارد کردن نیرو است.



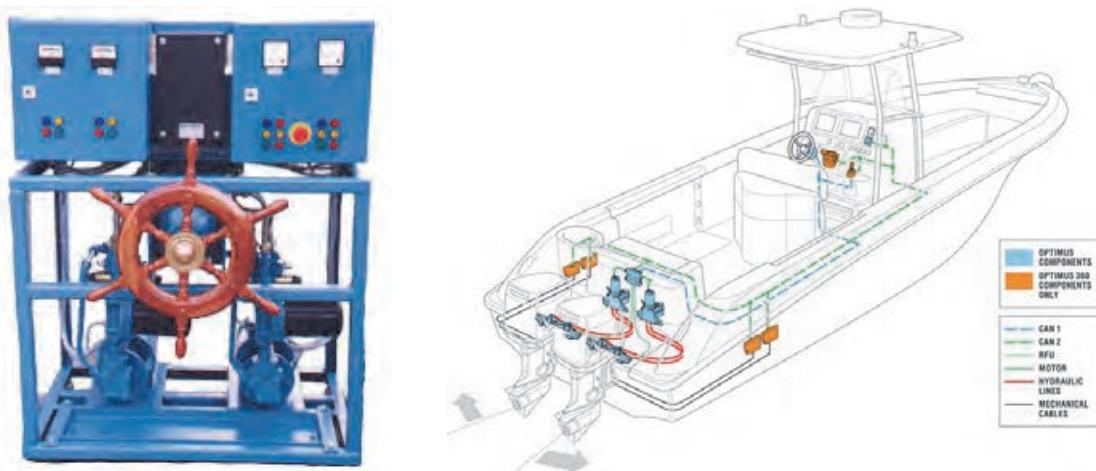
به این منظور در شناورهای کوچک از سیستم‌های دستی و مکانیکی استفاده می‌شود، ولی این کار در شناورهای بزرگ عملی نیست و نیازمند تجهیزات دیگری مانند وسایل هیدرولیکی، مکانیکی، برقی و یا ترکیبی از آنهاست.



سکان

سُکّان ابزاری است که در شناورها برای تغییر جهت حرکت به کار می‌رود. سکان عموماً از یک تیغه و میله و لولا تشکیل شده و به پاشنه شناور متصل است و در زیر آب قرار دارد. سکان به بدن شناور لولا شده است و در شناورهای کوچک با حرکت دادن دسته یا اهرمی به چپ و راست می‌چرخد. این صفحه جریان آب را در اطراف بدن شناور تغییر می‌دهد و بدین‌وسیله جهت حرکت آن را عوض می‌کند. سکان عامل کنترلی و هدایت شناور است و با توجه به نوع شناور و بعد آن متنوع است.

مهم‌ترین وسیله هدایت هر شناور، سیستم سکان آن است. با توجه به اینکه امروزه با روی کار آمدن پروانه‌هایی با قابلیت چرخش ۳۶۰ درجه که امکان هدایت شناور را می‌دهد، دیگر نیازی به سکان نیست، این فناوری بسیار گران است و خیلی کم مورد استفاده قرار می‌گیرد، بنابراین هنوز هم سکان حرف اول و آخر را در هر شناوری می‌زنند؛ به طوری که ممکن است نقص در سکان حتی منجر به غرق شدن شناور شود.



تصاویر زیر را بر اساس چگونگی عملکرد سکان با یکدیگر مقایسه کنید.

بحث کلاسی



فرمان‌های سکان

برای تغییر دادن موقعیت سکان دستورهایی به سکان دار داده می‌شود که به آنها دستورهای سکان (فرمان‌های سکان) گفته می‌شود.

شخص سکانی (Wheelman/Helmsman) باید دستور فرمانده شناور را به دقت گوش کرده، در صورت متوجه شدن دستور، همان دستور را با صدای رسماً تکرار کند.

جدول زیر را تکمیل کنید.

فعالیت کلاسی



ردیف	ORDER	MEANING	شرح و کاربرد
۱	Midships	Rudder to be held in the fore and aft position	سکان را وسط نگه دارید.
۲	Port five	5 degrees of port rudder to be held.	سکان را در ۵ درجه سمت چپ نگه دارید.
۳		سکان را در ۱۰ درجه سمت چپ نگه دارید.
۴	Port fifteen
۵	Port twenty
۶	Port twenty-five
۷	Hard -a-port	Rudder to be held fully over to port	تمام سکان (۳۵ درجه) را به چپ بچرخانید.
۸	Starboard five		سکان را در ۵ درجه سمت راست نگه دارید.
۹		10 degrees of starboard rudder to be held
۱۰	Starboard fifteen
۱۱		20 degrees of starboard rudder to be held
۱۲	Starboard twenty-five
۱۳		Rudder to be held fully over to starboard	تمام سکان (۳۵ درجه) را به راست بچرخانید.
۱۴	Ease to five	Reduce amount of rudder to 5 degrees and hold	درجہ سکان را ۵ درجہ کاهش داده و ثابت نگه دارید.
۱۵	Ease to ten
۱۶		درجہ سکان را ۱۵ درجہ کاهش داده و ثابت نگه دارید.
۱۷		Reduce amount of rudder to 20 degrees and hold.
۱۸	Steady	Reduce swing as rapidly as possible	چرخش شناور را تا حد ممکن کاهش دهید.
۱۹	Steady as she goes	Steer a steady course on the compass heading indicated at the time of the order

فعالیت کارگاهی



هنرجویان در کارگاه، عمل سکانی را با استفاده از وسایل موجود یا نرمافزار شبیه‌ساز تمرین کنند.

بحث کلاسی



با مشاهده نرمافزار یا شبیه‌ساز مربوط به هدایت شناور، درباره چگونگی عملکرد سکان در کلاس با یکدیگر بحث کنید.

تحقیق کنید



با جستجو در منابع دریایی و اینترنت اطلاعاتی در خصوص تجهیزات هدایت کشتی (سیستم سکان) را جمع‌آوری و در کلاس به صورت پرده‌نگار ارائه نمایید.

فعالیت کلاسی



فایل صوتی را به دقت گوش کنید و با توجه به آن جدول زیر را پر کنید

ردیف	ORDER	Response
1	Midships	Midships Sir
2	Port five	
3		Starboard five Sir
4		
5	Hard -a-port	
6		
7	Port twenty-five	Port twenty-five Sir
8		
9	Starboard ten	
10		
11	Starboard	
12 twenty-five	
13	Steady	Steady Sir

نگهبانی و سکانی

ارزشیابی					
ردیف	مراحل کاری	تجهیزات، زمان، مکان)	نتایج ممکن	استاندارد (شاخص‌ها، داوری، نمره‌دهی)	نمره
		تجهیزات: نرم‌افزار شبیه‌ساز زمان: ۲۰ ساعت مکان: کلاس و کارگاه	بالاتر از سطح انتظار	عملکرد سکان را به صورت کامل بداند. وظایف سکانی را بداند. کلیه فرمان‌های سکان را بتواند اجرا کند.	۳
۲	سکانی	۳	قابل قبول	بخشی از عملکرد سکان را بداند. برخی از فرمان‌های سکان را بتواند اجرا کند.	
۱			غیر قابل قبول	فرمان‌های سکان را نتواند اجرا کند.	

ارزشیابی شایستگی نگهبانی و سکانی

شرح کار:

اهمیت و وظایف نگهبانی و دیدهبانی؛
کاربرد انواع نگهبانی؛
گزارش‌دهی در نگهبانی؛
وظایف دیدهبانی و کاربرد ابزار دیدهبانی؛
کاربرد جهات اصلی، فرعی و انواع سمت‌های نسبی در گزارش‌دهی؛
وظایف سکانی؛
به کارگیری فرمان‌های سکان.

استاندارد عملکرد:

انجام دیدهبانی و نگهبانی مطلوب در شرایط مختلف و رعایت کامل اینمی در هنگام دیدهبانی و نگهبانی، انجام سکانی مطابق با فرمان‌های سکان

شاخص‌ها:

- شناخت کامل وظایف دیدهبانی، نگهبانی و سکانی با رعایت نکات اینمی مربوط به آنها.

شرایط انجام کار، ابزار و تجهیزات:

شرایط: کارگاه مجهز ناوی بری، به همراه بازدید نوبه‌ای و مشخص از شناورها در اسکله و شبیه‌ساز پل فرماندهی شناور.

ابزار و تجهیزات: انواع ابزار دیدهبانی و نگهبانی در شناور، سکان شناور، نرمافزارهای مربوط به هدایت شناور.

معیار شایستگی:

ردیف	مرحله کار	حداقل نمره قبولی از ۳ نمره هنرجو
۱	نگهبانی	۱
۲	دیدهبانی	۱
۳	سکانی	۱
۴	شاخص‌های غیرفنی، اینمی، بهداشت، توجهات زیست محیطی و نگرش:	۲
	۱- اینمی	
	۲- زیست محیطی	
*	میانگین نمرات	

* حداقل میانگین نمرات هنرجو برای قبولی و کسب شایستگی، ۳ می باشد.

پودمان ۵

کاربری ماشین آلات عرشه



واحد یادگیری ۵

شاپیستگی کاربری ماشین آلات عرضه

آیا تاکنون پی برد ه استد که:

- ماشین آلات روی عرشه کشتی چه کاربردی دارند؟ و دارای چه دستورالعمل هایی در استفاده و نگهداری ایمن هستند؟
- کشتی ها به چه وسیله ای در دریا ثابت نگهداشته می شوند؟
- لنگر کشتی ها از چه قسمت هایی تشکیل شده و در چه نمونه هایی ساخته و طراحی می شوند؟
- بر روی انواع شناورها از چه نوع لنگرهایی استفاده می شود و دارای چه نکات ایمنی در کاربرد و نگهداری هستند؟
- زنجیر لنگر از چه اجزایی تشکیل شده و هر قسمت چه نقشی دارد؟
- دوار لنگر چیست و چه کاربردی در روی عرشه کشتی دارد؟
- درب انبارهای کشتی چه کاربردی دارند و دارای چه ویژگی هایی هستند؟
- بر روی کشتی های تجاری از چه نوع درب هایی برای انبارها استفاده می شود؟
- در هنگام استفاده از درب انبارها رعایت چه نکات ایمنی ای لازم است؟
- کاربرد جرثقیل در روی کشتی ها چیست؟ انواع متداول آن در روی کشتی ها کدامند و چگونه مورد استفاده قرار می گیرند؟
- به هنگام استفاده و کار با جرثقیل های کشتی، چه نکات ایمنی ای باید رعایت شود؟

استاندارد عملکرد:

هر دریانورد پس از فراغیری امور اولیه زندگی در کشتی و شناخت نکات ایمنی در فعالیت های دریایی، و به دست آوردن مهارت در کارهای مقدماتی و دسته جمعی مختلف در روی عرشه کشتی نظیر شستشو و نظافت عمومی کشتی، می بایست در مراحلهای دیگر با یکی از حساس ترین وظایف هر ملوان عرضه که شامل کار با ماشین آلات روی عرشه کشتی است، آشنا شود.

با توجه به نقش و اهمیت این وسایل در تأمین ایمنی دریانوردان، در این فصل سعی گردیده تا هنرجویان دانش کلی مربوط به برخی از مهم ترین تجهیزات و ماشین آلات روی عرضه را بیاموزند و برابر با برنامه درسی مصوب با شرح کار، راهبری، نگهداری و نکات ایمنی مربوط به این تجهیزات آشنا شوند.
رعایت نکات ایمنی و بهداشتی و توجه به مهارت های غیر فنی مانند کار گروهی، مسئولیت پذیری، رعایت نظم و ترتیب، توجه به محیط زیست و اخلاق حرفه ای نیز از مواردی است که اهمیت ویژه ای دارد و باید در تمام مراحل رعایت شود.

مقدمه

کاربری ماشین آلات عرضه

بیشتر ماشین آلات و تجهیزات کشتی ها در موتورخانه و قسمت های مختلف داخلی کشتی و در زیر عرضه ها نصب می شوند، ولی برای مهار کشتی به اسکله ها، لنگر اندازی، جابه جایی وسایل و ملزمومات کشتی، باز و بسته کردن دریچه های افقی در کشتی های باری و تخلیه و بارگیری بار، به تجهیزات دیگری نیاز است که روی عرضه ها نصب شود که "ماشین آلات عرضه" (Deck Machinery) خوانده می شوند. در این فصل با برخی از این تجهیزات آشنا خواهید شد.



وجود انواع ابزار و ماشین آلات در روی عرضه کشتی، زمینه ساز برخی حوادث و خطراتی است که می تواند خسارات ناگوار و جبران ناپذیری را به بار بیاورد. جهت کار با این وسایل باید به روش های استفاده و نگهداری ایمن آنها و نیز دستورالعمل های مربوط به نحوه استفاده از وسایل توجه داشت.

نکته ایمنی



کار با لنگر (Anchor)

وسیله ای است که می تواند یک جسم شناور مانند کشتی یا بویه را در دریا مهار کرده، از جابه جایی آن در اثر جریان آب، باد یا موج جلوگیری کند.



شکل ۱-۵- لنگر کشتی

کار در منزل



با مطالعه کتاب‌های تاریخ دریانوردی یا مراجعه به اینترنت، درباره چگونگی استفاده و به کارگیری لنگر در زمان‌های قدیم و تحولات و تغییراتی که در ساخت و طراحی آن ایجاد شده، مطالبی را تهیه کرده و در کلاس ارائه دهید.

بحث کلاسی



در کتاب "ایمنی در دریا" آموختید که: رعایت ایمنی در دریا مهم‌ترین و اساسی‌ترین مرحله دریک فعالیت دریایی است. توضیح دهید چه خطراتی به هنگام کار روی عرشه کشته وجود دارد؟ و استفاده از کدام وسایل و البسه ایمنی مناسب بوده و رعایت چه نکات ایمنی‌ای هنگام کار روی عرشه الزامی است.

اجزای لنگر

شناخت اجزای لنگر سبب می‌شود تا کاربرد و نگهداری آن به گونه‌ای صحیح صورت گیرد. اغلب لنگرهای از نظر ساختمان شباهت بسیاری به یکدیگر دارند و عموماً دارای قسمت‌هایی هستند که در زیر بیان شده‌است:

ردیف	نام	معادل لاتین	نقش یا کاربرد
۱	بازو	Arm	قسمت منحنی لنگر که بدنه یا محور لنگر را به بیل لنگر متصل می‌کند.
۲	ساق	Shank	به شکل یک میله راست است که قسمت تاج لنگر را به حلقه لنگر وصل می‌کند.
۳	بیل یا ناخن	Fluke (Palm)	در موقع انداختن، لنگر در کف دریا فرو می‌رود و در حقیقت عامل اصلی نگهداشتن کشته است.
۴	تاج	Crown	تاج یا قاعدهٔ لنگر سبب افزایش درگیری لنگر در بستر دریا می‌شود.
۵	دستهٔ لنگر	Stock	برخی لنگرهای دارای دسته بوده که سبب می‌شود تا لنگر بهتر در کف دریا فرو رود.

انواع مختلف کشته‌های باری، نفت‌کش، جنگی، ماهیگیری، مسافری، خدماتی و قایق‌ها بر حسب کار خود دارای انواع مختلفی از لنگرهای هستند که از نظر شکل، وزن و کارایی تفاوت‌هایی با هم دارند.

در جدول زیر با چند نمونه از این لنگرها آشنا می شوید:

ردیف	نوع لنگر	تصویر	
		فارسی	لاتین
۱	لنگرهای قدیمی یا دسته‌دار		Old or Stock Anchors
۲	لنگرهای بی‌دسته		Stockless Anchors
۳	لنگرهای سبک وزن		Light Anchors
۴	لنگر گاو‌آهنی		Ploughshare Anchors
۵	لنگرهای قارچی		Mushroom Anchors
۶	لنگرهای چنگکی		Grapnel Anchors



با توجه به تصاویر و توضیحات جدول صفحه قبل، مشخص کنید که هر کدام از گزاره‌های زیر مربوط به کدام نوع لنگر است؟

- الف- به علت وجود دسته (Stock) در ناحیه زیر حلقه لنگر و ابتدای ساق، کار با این نوع لنگر مشکل بوده و امروزه روی کشته‌های جدید دیده نمی‌شود (...).
- ب- این نوع لنگرهای از فلزات سبک وزن ساخته شده و بیلهای آن کاملاً به کف دریا فرو رفته و قابلیت زیادی در چسبیدن به زمین دارد (...).
- پ- این نوع لنگرهای هیچ زایده‌ای مانند ناخن، دسته و شانه ندارند که زنجیر به آنها گیر کند و در کشته و قایق‌های کوچک و بویه‌های مخصوص پهلوگیری به کار می‌روند (...).
- ت- از معمول ترین انواع لنگر در کشته‌ها بوده و سرلنگر (Head) دارای قابلیت گردش در دو طرف است (...).
- ث- با توجه به زایده‌ای که در ناحیه تاج این لنگرهای وجود دارد، قرار دادن آن در محل آشیانه لنگر مشکل و برای بدنه کشته خطرناک است (...).
- ح- در قسمت انتهایی این لنگر چهار یا شش ناخن قلاب‌مانند ساخته شده و بیشتر در قایق‌های کوچک چوبی و صیادی استفاده می‌شود (...).



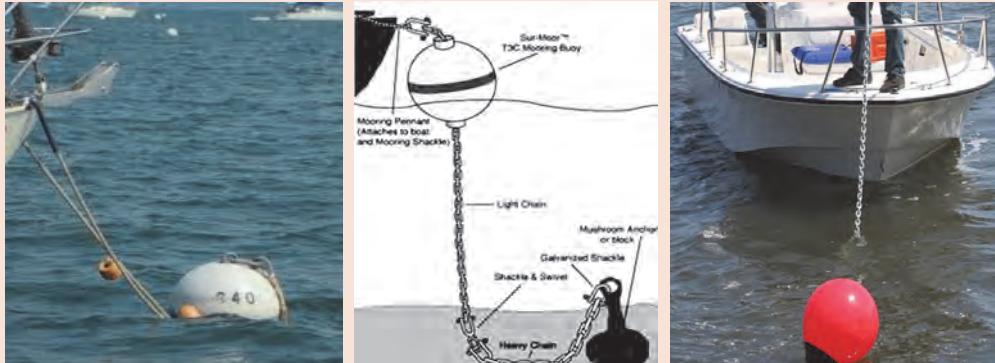
نوع لنگر و نام نقاط مشخص شده را بنویسید.



فکر کنید



در تصاویر زیر نمونه هایی از بویه لنگر را مشاهده می کنید.
به نظر شما دلیل استفاده و موارد کاربرد بویه های لنگر چیست؟



فعالیت کارگاهی



در بازدیدهایی که در طول سال تحصیلی از اسکله و شناورهای مختلف خواهید داشت، از لنگرهای مورد استفاده در انواع کشتی ها (اعم از تجارتی، نظامی، صیادی، یدک کش ها، قایق های ناجی و...) گزارش و تصاویری را تهیه کرده، با ذکر توضیحات، به صورت پوستر در کلاس یا کارگاه نصب کنید.

بیشتر بدانید



لنگرهای سبک وزن در سال ۱۹۳۹ به وسیله شخصی به نام کاپیتان دانفورث (R.S.Danforth) طراحی و ساخته شده و امروزه نیز به همین نام خوانده می شود.

زنجیر لنگر

وسیله ای است که باعث اتصال لنگر به بدنه کشتی می شود. به طور کلی قطعات ما بین حلقة لنگر و کشتی را زنجیر لنگر می خوانند. به منظور استقامت بیشتر، زنجیر لنگر را از فولاد می سازند. در شکل ۲-۵ نمونه ای از زنجیر لنگر را مشاهده می کنید.



شکل ۲-۵- زنجیر لنگر

ساختار زنجیر لنگر از انواع مختلف حلقه‌ها (Links) و شکل‌ها (Shackles) تشکیل شده است. جهت اتصال زنجیرها به یکدیگر، انواع شکل‌های اتصال، طول‌های مختلف زنجیر را در سرتاسر لنگر به یکدیگر متصل می‌کنند. همچنین به ابتدا و انتهای زنجیر لنگر متعلقاتی چون خودگردها یا مدورها (Swivels) نصب می‌شود. در جدول زیر نام و تصویر این قطعات را می‌بینید.

شکل اتصال	حلقة توخالي (مياني)	حلقة بزرگ شده (انتهائي)	حلقة معمولى
Joining Shackle	Open End Link	Enlarged Link	Common Link
شکل ساقه‌بلند	شکل اتصال پایه‌دار	شکل اتصال به بویه	قطعة خودگرد
Joggle Shackle	D' Shackle	Securing To Buoy Shackle	Swivel Piece

پس از فرآگیری کاربرد اتصالات بالا در کارگاه یا در بازدید از عرشه شناورها، در گروه‌های چهارنفره و با هماهنگی هنرآموز خود، تصاویری از آنها تهیه کرده و به همراه توضیحات مورد نظر به صورت پوستر در کارگاه نصب کنید.

فعالیت کلاسی



در روی تاج و ساق هر لنگر باید اسم یا علامت سازنده، شماره سریال، وزن کل، شماره گواهینامه و حروف مربوط به شرکت بازرگانی کننده آن باشد.

فکر کنید



تمام لنگرهای بیشتر از ۷۶ کیلوگرم، از نظر قوانین بین‌المللی باید قبل از استفاده عمومی آزمایش شده و سپس گواهینامه لنگر (Anchor Certificate) برای آنها صادر می‌شود که حاوی اطلاعات مهمی راجع به لنگر است.

به نظر شما گواهینامه لنگر باید دارای چه اطلاعاتی باشد؟

نکته ایمنی



به خاطر داشته باشید زنجیر لنگر، جزئی اساسی از سیستم لنگر و تمام کشتی محسوب می‌شود از این رو باید در بهره‌برداری، نگهداری و بازرسی، تعمیر و تعویض حلقه‌ها و قسمت‌های مختلف آن نهایت دقت و مراقبت به عمل آید.

طول زنجیر لنگر

چون در موقع کاربرد لنگر از تمامی طول زنجیر لنگر استفاده نمی‌شود و با توجه به نیاز مقدار معینی از آن به دریا انداخته می‌شود، همین امر ایجاب می‌کند که کارکنان عرشه کشتی (به خصوص کسانی که در ارتباط با امور لنگراندازی و لنگربرداری هستند) در هر لحظه از مقدار زنجیر خارج شده از کشتی یا از باقی مانده طول زنجیر در چاه لنگر آگاه باشند، به همین دلیل تمام زنجیر لنگر کشتی را به اندازه‌های معین و استاندارد تقسیم کرده و به آن "طول زنجیر" یا اصطلاحاً "شکل" (A Shackle) می‌گویند.
تعداد "شکل" یا "طول زنجیر" در یک مجموعه زنجیر لنگر به ده‌ها طول می‌رسد و به چندین عامل از جمله طول و عرض، تناز و سطح آزاد بدنه کشتی بستگی دارد.
در شکل ۳-۵ یک طول زنجیر لنگر و نحوه قرار گرفتن شکل‌ها و حلقه‌ها را مشاهده می‌کنید.

Anchor Shackle D type شکل D



شکل ۳-۵- نحوه قرار گرفتن شکل‌ها و حلقه‌ها در یک طول زنجیر لنگر

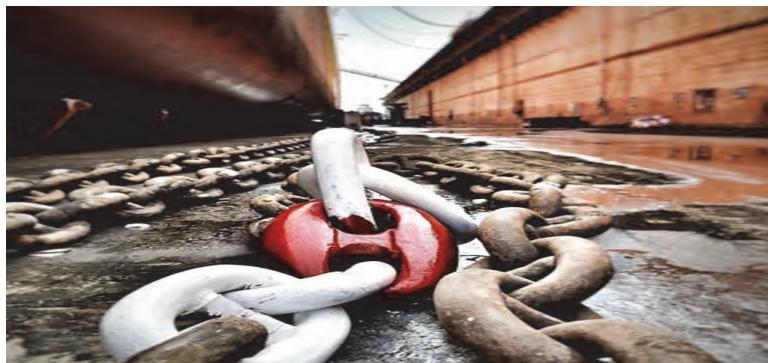
بیشتر بدانید



فadem (fathom) یکی از واحدهای طول بوده که برای اندازه‌گیری عمق آب دریا استفاده می‌شود. در اصطلاح سنتی دریانوردان به آن بغل (فاصله نوک انگشتان دو دست انسان در حالت باز) نیز گفته می‌شود.
هر فادم برابر با ۲ یارد، ۶ فوت یا $1/828$ متر است.
اندازه طول زنجیر بر حسب متر، فادم، یا فوت نوشته شده و فاصله بین هر کدام از شکل‌های اتصال در زنجیرلنگر، برابر با $27/5$ متر یا ۱۵ فادم است.

علامت‌گذاری زنجیر لنگر

برای سهولت در شناسایی طول زنجیر، آن را بدین روش علامت‌گذاری می‌کنند: بین هر طول زنجیر (هر $\frac{27}{5}$ متر) یک "شکل اتصال قرمزنگ" قرار می‌گیرد. در دو طرف "شکل قرمزنگ" با توجه به شماره طول زنجیر از انتهای لنگر، حلقه‌های رنگ‌شده سفیدرنگ قرار می‌گیرد.



شکل ۴-۵- علامت‌گذاری زنجیر لنگر

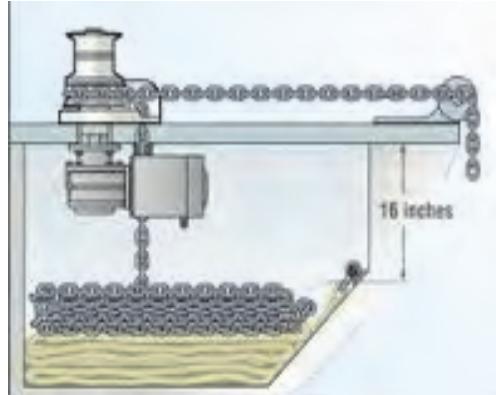
تعداد حلقه‌های رنگ‌شده سفیدرنگ در دو طرف شکل اتصال، نشان‌دهنده شماره طول زنجیر می‌باشد. برای مثال، اگر ۳ حلقة سفیدرنگ در یک طرف شکل اتصال و ۳ حلقة سفیدرنگ نیز در یک طرف دیگر شکل اتصال علامت‌گذاری شده باشد؛ نشان‌دهنده سومین طول زنجیر لنگر است. در دو تصویر ۵-۴ و ۵-۵ نحوه علامت‌گذاری زنجیر لنگر را مشاهده می‌کنید.



شکل ۵-۵

چاه زنجیر

چاه زنجیر، انباری است که زیر عرشه کشتی قرار گرفته و زنجیر لنگر در آن ابافت شده می‌شود. عموماً کشتی‌ها دو چاه زنجیر در دو طرف سینه و یا در ناحیه جلوی سینه و در پشت دیواره تصادم دارند. دیواره و کف هر چاه زنجیر به گونه‌ای تقویت شده تا بتواند وزن بسیار زیاد هر زنجیر لنگر را تحمل کند. در شکل ۵-۶ محل قرار گرفتن چاه زنجیر را مشاهده می‌کنید.



شکل ۵-۶- چاه زنجیر لنگر

تحقیق کنید



- در گفت‌و‌گو با یک دریانورد یا با مراجعه به کتاب‌های دریانوری، درباره هر کدام از سؤالات زیر تحقیق کرده و نتیجه را در کلاس ارائه دهید:
- ۱- دلیل انتخاب رنگ سفید و یا قرمز برای شکل‌های اتصال چیست؟
 - ۲- اگر زنجیر لنگر در چاه زنجیر به طور محکم و مطمئن به دیواره یا کف چاه زنجیر وصل نشود، چه اتفاقی خواهد افتاد؟
 - ۳- اگر زنجیر و لنگر کشتی فقط با حلقه‌های زنجیر و شکل‌های اتصال به یکدیگر وصل شوند، چه اتفاقی خواهد افتاد؟

بیشتر بدانید



چشمی یا حفره‌ای که برای قراردادن لنگر در محل خود در هنگام دریانوری به کار می‌رود، در اصطلاح "آشیانه لنگر" نامیده می‌شود. به محل آشیانه لنگر در تصاویر زیر دقت کنید.



کشتی کانتینر بر اقیانوس بیما «ایران یاسوج»

بیشتر بدانید



نفتکش "افراماکس" نخستین نفتکش ساخته شده در خاورمیانه به دست متخصصان توانمند ایرانی، در کارخانه شرکت صنایع دریایی ایران (صدر) در بوشهر

نکته زیست محیطی



باید توجه داشت در مکان‌هایی که صخره‌های مرجانی وجود دارند، نباید لنگراندازی کرد.

دوار لنگر Windlass

یک نوع ماشین الکترومکانیکی است که برای لنگراندازی و لنگربرداری به کار می‌رود و در بالاترین عرضه در سینه کشته نصب می‌شود. دوار لنگر از قسمت‌هایی شامل چرخ پره‌دار، بشکه‌های دوار، چرخ‌دنده‌ها، اهرم ترمز، اهرم کلاچ و اتاق دوار ساخته شده است. در کنار بعضی از دوارهای لنگر، قرقه بزرگی برای جمع‌آوری بافه مهار کشته، و یک دوار یا قرقه کوچک برای کشیدن طناب قرار دارد. در تصاویر ۵-۷ نمونه‌هایی از دوار لنگر را مشاهده می‌کنید.



شکل ۵-۷- دوار لنگر



کاربری ماشین‌آلات عرشه

جدول زیر قسمت‌های دوار لنگر و کاربرد این قسمت‌ها را نشان می‌دهد. با رسم خط عبارات هم‌معنی را به یکدیگر وصل نمایید.

فارسی	انگلیسی	نقش یا کاربرد
اهرم ترمز	Gear Box	با پیچاندن این اهرم چرخ‌دنده‌ها از حرکت ایستاده یا به حرکت درمی‌آیند.
چرخ‌دنده‌ها	Brake	با بالا و پایین‌کردن دسته، زبانه آن به داخل حلقه زنجیر لنگر رفته و آن را از حرکت بازمی‌دارد.
گیوتین	Drum	با گردش آنها، چرخ پره دار به حرکت در می‌آید و درنتیجه حلقه زنجیر لنگر به طرف داخل یا خارج حرکت می‌کند.
بشکه‌های دوار	Windlass Room	دو بشکه فلزی محکم و استوانه‌ای که در دو طرف دوار نصب گردیده و ارتباطی با لنگراندازی و لنگربداری ندارند. و هنگام سفت یا شل کردن طناب‌های مهار کشتی به اسکله، استفاده می‌شوند.
اتفاق دوار	Gutine	این قسمت در زیر تأسیسات عرشه، در نزدیکی چاه زنجیر قرار گرفته است.

نکات ایمنی به هنگام کار با تجهیزات روی عرشه

قبل از به کارگیری وسایل و ماشین‌آلات روی عرشه، و نیز به هنگام کار بر روی عرشه، استفاده از تجهیزات و البسه ایمنی مناسب از قبیل کلاه و کفش ایمنی الزامی است. هنگام کار روی عرشه یا فعالیت‌های بندری هرگز نباید خطرات را دست کم گرفت و به آنها عادت کرد. بیشتر حوادث روی عرشه در اثر فراموش کردن خطرات و نکات ایمنی و عادت کردن به محیط کار غیر ایمن اتفاق می‌افتد.

به وسایل و تجهیزاتی که به کارشان آشنایی ندارید، دست نزنید و هرگونه کار با این تجهیزات را با نظارت و حضور افراد مجاز صلاحیت‌دار انجام دهید.

سه‌هانگاری در بازرگانی و تعویض حلقه‌های زنجیر لنگر، ممکن است باعث از دادن لنگر کشتی و قسمتی از زنجیر آن شده و علاوه بر ایجاد خطرات ایمنی برای کشتی و کارکنان آن، خطرات جانبی دیگر برای کشتی‌ها و محیط پیرامون کشتی نیز ایجاد کند.



در موقع و مکان‌های مناسب مانند هنگام انتقال زنجیر به داخل کشتی و یا به هنگام تعمیرات کشتی درروی حوضچه‌های تر و خشک، حلقه‌ها شکل‌های زنجیر لنگر از نظر وجود آثار خوردگی بازدید شده و در صورت لزوم باز و تعویض گردد.



۵-۸- بازرسی زنجیر لنگر

دربارهٔ نحوهٔ به آب انداختن لنگر و کار با دوار لنگر تحقیق کرده و مطالب، فیلم یا تصاویر تهیه شده را در کلاس ارائه دهید.

تحقیق کنید



کار در منزل



به نظر شما آیا تصاویر زیر را می‌توان نمونه‌ای از انواع لنگرها دانست؟
در منزل با مراجعه به اینترنت یا کتاب‌های دریانوردی دربارهٔ نام، خصوصیت و کاربرد آنها تحقیق کرده و نتیجه تحقیق را به هنرآموز خود رایانامه نموده، یا در کلاس ارائه دهید.



کاربری ماشین‌آلات عرضه

فعالیت کلاسی



به تصاویر زیر بادقت نگاه کنید.

به نظر شما این بشکه‌های استوانه‌ای فلزی بسیار محکمی که روی آب شناور است، چه نام دارند و چه کاربردی دارند؟



ارزشیابی

ردیف	مرحله کاری	شرایط کار (ابزار، مواد، تجهیزات، زمان، مکان)	نتایج	استاندارد (شاخص‌ها، داوری، نمره‌دهی)	نمره
			بالاتر از سطح انتظار	- قسمت‌های یک لنگر، و انواع آن و کاربرد و ویژگی را بداند. - قسمت‌های زنجیر و دوار لنگر را بداند و انواع مختلف حلقه‌ها و شکل‌ها را تشخیص دهد.	۳
۱	لنگر، زنگیر لنگر، دور لنگر	تجهیزات: زمان: ۱ ساعت مکان: کارگاه دریانوردی	قابل قبول	- برخی از قسمت‌های یک لنگر، انواع آن و کاربرد و ویژگی آنها را بداند. - برخی از قسمت‌های زنجیر و دوار لنگر را بداند و برخی از حلقه‌ها و شکل‌ها را تشخیص دهد.	۲
			غیر قابل قبول	- قسمت‌های یک لنگر، انواع آن و کاربرد و ویژگی آنها را نداند. - قسمت‌های زنجیر لنگر، را نداند و انواع مختلف حلقه‌ها و شکل‌ها را تشخیص ندهد.	۱

درب انبار کشته (Hatch Cover)

مقدمه:

کاربرد اصلی درب انبارها و دریچه‌ها بر روی عرشه کشتی، حفظ یکپارچگی در جلوگیری از ورود آب به انبار کالا و محافظت از محمولات در برابر آسیب است. در این واحد یادگیری با انواع مختلف دربهای انبار کشتی آشنا شده، خصوصیات و کاربرد آنها و همچنین نکات ایمنی مربوط به آنها را فراخواهید گرفت.

در کشتی‌های باری آشنا می‌شوید؛ درب انبارها با توجه به نوع کشتی، ساخته می‌شود. در تعیین ابعاد دربهای رعایت نکاتی متناسب با وسایل و تجهیزات تخلیه و بارگیری محموله و همچنین جرثقیل خود کشتی، باید در نظر گرفته شود. عموماً در این زمینه قوانینی وجود دارد که با توجه به این قوانین درب انبارها طراحی می‌گردد. در شکل ۵-۹ درب انبار کشتی قابل مشاهده است.



شکل ۵-۹- نمونه‌ای از درب انبارهای کشتی

نکته ایمنی



برای جلوگیری از بروز هرگونه حادثه، قبل از استفاده از دربهای انبارکشتی، مطمئن شوید که توضیحات و دستورالعمل‌های کارخانه سازنده به طور صحیح به کار گرفته شود.

انواع دربهای انبار

دربهای انبار با توجه به نوع کشتی و فضای موجود در آنها، در نمونه‌های مختلفی طراحی می‌شوند. در جدول صفحه بعد به چند نمونه از آنها اشاره می‌شود.

کاربری ماشین آلات عرضه

ردیف	نام درب	نام لاتین	کاربرد یا ویژگی
۱	درب های بالارونده	Lifting Hatch Cover	بیشتر در کشتی های کانتینربر و تا حدودی در کشتی های فله بر و چندمنظوره استفاده می گردد.
۲	درب های چرخ دار	Rolling Hatch Cover	بیشتر در کشتی های فله بر مورد استفاده می شوند.
۳	درب های تاشو	Folding Hatch Cover	این نوع درب ها در عرضه اصلی و عرضه میانی نصب می شوند. از مزایای این درب ها عملکرد سریع و استفاده قسمت های کمتر در این درب هاست.
۴	درب های چرخ دار جمع شونده	Roll Stowing Hatch Cover	این درب ها از چندین درب متصل بهم تشکیل شده و اولین درب آن دارای چرخ است و این چرخ بر روی ریل های دو طرف انبار حرکت می کند.
۵	درب انباشته ای	Stacking Hatch Cover	در کشتی هایی که انبار کوچک و به هم پیوسته و بدون دیوار عرضی داشته باشند، استفاده می شوند.
۶	درب کشویی	Sliding Hatch Cover	بیشتر در کشتی های کوچک یا چوبی استفاده شده و با نیروی دست یا یک سیستم مکانیکی باز و بسته می شوند.

فعالیت کلاسی



به تصاویر و توضیحات تکمیلی در جدول زیر دقت کرده، با راهنمایی هنرآموز خود و مشورت با هم کلاسی ها، جاهای خالی را با کلمات مناسب پر کنید.

ردیف	نام درب	خصوصیت	تصویر
۱ یا (.....)	این درب از نوع بوده، و در کشتی های استفاده می شود. این نوع از درب ها با موجود در کشتی ها یا اسکله جابه جا می گردد.	
۲	درب های چرخ دار یا (.....)	بیشتر در کشتی های فله بر مورد استفاده قرار می گیرند. این درب ها به چندین نوع تقسیم می شوند: ۱- از بغل چرخ دار (Side Rolling Cover) ۲- (End rolling cover) ۳- درب کمانی شکل و تلسکوپی & Telescopic (Piggyback)	

ردیف	نام درب	خصوصیت	تصویر
۳	یا..... (Stacking hatch cover)	از چندین قسمت تشکیل شده است و در کشتیهایی که انبار،..... داشته باشند استفاده میشوند. این کشتیها دارایمیباشند که بهمنظور بلند کردن دربهایگذاشتن آنها، روی هم در انتهای انبار خالی استفاده میشود. این دربهای نسبتاً ارزان دراستفاده میگردد.	
۴	دربهای..... یا..... (.....)	از دو درب صاف تشکیل شده است که با دو بازوی هیدرولیکی باز و بسته میشوند. این نوع درها هم در عرشه اصلی و هم در عرشه میانی نصب میشوند. از مزایای این دربهای است.	
۵	دربهای..... یا..... (.....)	از چندین درب به هم متصل تشکیل شده است. اولین درب آن دارای چرخ است و این چرخ بر روی ریلهای دو طرف انبار حرکت میکند. در هنگام باز شدن درب انبار این دربهای حول یک محور در یک طرف انبار جمع میشوند.	
۶	دربهای کشویی	بیشتر در کشتیهای یا استفاده میشود، به این صورت که در مسیر طول کشتی در دو طرف فریمها کار کار گذاشته میشوند و درب کشویی در درون فریمها قرار گرفته و با نیروی دست یا یک سیستم مکانیکی باز و بسته میشوند.	

با مراجعه به سازمان بنادر و دریانوردی محل سکونت خود و پس از هماهنگی با مسئولان کشتی و اسکله، و رعایت نکات ایمنی، تصاویری از درب انبارهای کشتی تهیه کرده، با ذکر نوع کشتی و نکات ایمنی در استفاده و نگهداری از این دربهای، بهصورت پردهنگار در کلاس ارائه دهید.

فعالیت کارگاهی



کاربری ماشین‌آلات عرشه

نمایش فیلم



ضمن مشاهده فیلم و شنیدن توضیحات هنرآموز، با نحوه کار و نگهداری درب انبارهای کشتی آشنا خواهید شد.

تحقیق کنید



در گروههای سه‌نفره درباره نحوه جابه‌جایی، امکانات، مهارت‌های مورد نیاز و نکات ایمنی یکی از دربهای بالا تحقیق کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

نکته ایمنی



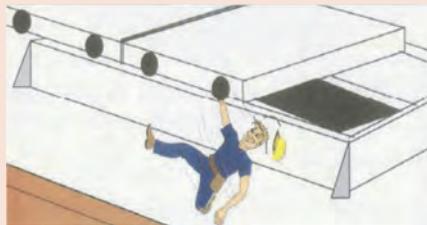
نکات ایمنی به هنگام استفاده از درب انبارها:

- در تمامی مراحل کار بر روی عرشه و نیز هنگام به کارگیری درب انبارها، از البسه و پوشش مناسب ایمنی استفاده کنید؛
- قبل از باز کردن درب انبار، افسر نگهبان باید از این کار مطلع شود؛
- نباید در یک زمان واحد، چند درب انبار باز شود؛
- هنگام شب به موانع مربوط به دربهای، جرثقیل‌ها و وسایل مورد نظر که احتمال گرفتن پا به آن وجود دارد، توجه کنید؛
- به هنگام بازدید یا کار بر روی عرشه کشتی، هرگز برای دیدن محتویات داخل انبارها از دیوارهای دور انبار آویزان نشوید.



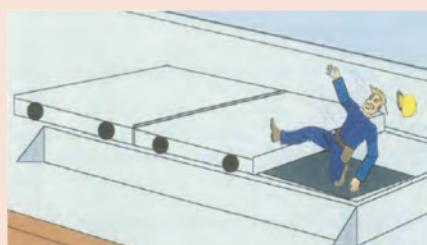


با هم کلاسی‌های خود درباره تصاویر زیر گفت و گو و تبادل نظر کنید و نکات ایمنی مربوط به هر کدام را بنویسید.



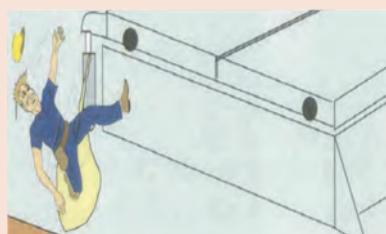
تصویر ۳

نکته ایمنی:



تصویر ۲

نکته ایمنی:



تصویر ۳

نکته ایمنی:

ارزشیابی						
ردیف	مرحله کاری	شرایط کار (ابزار، مواد، تجهیزات، زمان، مکان)	نتایج	استاندارد (شاخص‌ها، داوری، نمره‌دهی)	نمره	
۳		بالاتر از سطح انتظار	انواع درب انبارهای کشتی را بشناسد و کاربرد، ویژگی‌ها و نکات ایمنی در مورد آنها را بداند.			
۲	کشتی	درب انبارهای کشتی	قابل قبول	برخی از درب انبارهای کشتی را بشناسد و بتواند برخی از ویژگی‌ها و نکات ایمنی در مورد آنها را بیان کند.		تجهیزات: زمان: ۱ ساعت مکان: کارگاه دریانوری
۱			غیر قابل قبول	هیچ کدام از درب انبارهای کشتی را نشناسد و هیچ ویژگی یا نکته ایمنی را در مورد آنها را نداند.		

جرثقیل کشتی

مقدمه: در تمام فعالیت‌های ساختمانی، صنعتی و تجارتی برای جابه‌جایی کالا، به غیر از نیروی بازوی کارگر از بالابرها و جرثقیل‌ها نیز استفاده می‌شود. کاربرد اصلی جرثقیل‌ها در بالا بردن، پایین آوردن و حمل بار است. امروزه جرثقیل‌ها یکی از عمده‌ترین تجهیزات مورد استفاده در امور دریایی، اسکله‌ها، بنادر و بر روی عرشه کشتی‌ها محسوب می‌شوند.

در این واحد یادگیری انواع جرثقیل‌های متدائل و مورد استفاده در کشتی‌ها بررسی شده، خصوصیات و کاربرد آنها و نکات ایمنی مربوط به آنها نیز ارائه خواهد شد.



جرثقیل وسیله‌ای است که برای تخلیه، بارگیری یا جابه‌جایی کالا بر روی کشتی‌های تجاری و همچنین در اسکله‌ها و بنادر نصب می‌شود. تعداد جرثقیل‌ها و ظرفیت بالابری آنها بر روی کشتی‌ها، بستگی به نوع کشتی دارد و عموماً در بین دو درب انبار کشتی، یک جرثقیل تعییه شده که قادر است ۳۶۰ درجه به دور خود بچرخد.

نیروی محرکه اکثر جرثقیل‌ها هیدرولیکی است.

در تصاویر نمونه‌ای از جرثقیل‌های موجود بر روی کشتی‌ها را مشاهده می‌کنید.



شکل ۱۰-۵- جرثقیل‌های کشتی

یکی از کاربردهای جرثقیل در دفاع مقدس ساخت پل بعثت به طول ۹۰۰ متر و عرض ۱۲ متر بود که با جان‌فشنای رزمندگان اسلام و طراحی مهندس بهروز پورشیریفی با تجهیزاتی از قبیل جرثقیل و لودر ساخته شد.



شکل ۱۱-۵- پل بعثت در حال ساخت

نکته ایمنی

کاربری جرثقیل، فقط برای افرادی که گواهینامه استفاده از آن را دارند مجاز است.



انواع جرثقیل

بر روی کشتی‌ها، از جرثقیل‌های مختلفی استفاده می‌شود که چند نمونه از متداول‌ترین آنها در جدول زیر توضیح داده می‌شود:

ردیف	نام جرثقیل فارسی	کاربرد یا ویژگی	
		لاتین	
۱	جرثقیل دکلی سبک	Derrick	متداول‌ترین نوع جرثقیل‌های دریایی، برای جابه‌جایی بارهای سبک تا ۵۰ تن بوده و در اصطلاح دریایی "دریک" نامیده می‌شوند.
۲	جرثقیل بازویی	Jib Crane	نوعی جرثقیل دریایی که برای جابه‌جایی بارهایی به وزن ۱۰ تا ۱۵ تن در بسیاری از کشتی‌های مدرن نصب می‌شود.
۳	جرثقیل دکلی فوق سنگین	Stulken Derrick	در کشتی‌هایی که بارهای فوق سنگین حمل می‌کنند، کارایی فراوانی داشته و در بسیاری از کشتی‌های باری نصب و به کار گرفته می‌شوند. این جرثقیل دو ستون عمودی بسیار مستحکم دارد.
۴	جرثقیل قایق	Davit	نوعی جرثقیل که برای کار با قایق‌های نجات در کشتی‌ها استفاده می‌شود.
۵	جرثقیل سقفی	Over Head Crane	این نوع جرثقیل‌ها در موتورخانه کشتی‌ها استفاده شده، بر روی ۲ ریل موازی حرکت کرده و قادرند بار را بالا و پایین برد و یا در سطح جابجا نمایند.
۶	جرثقیل دستی	Chain Block	به‌علت سادگی، سهولت در استفاده و نیاز فراوانی که برای بلند کردن قطعات سنگین وجود دارد، در کارهای تعمیراتی عرشه و موتورخانه کشتی‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرد.



با توجه به توضیحات جدول بالا و راهنمایی هنرآموز خود، نوع جرثقیل‌های زیر را مشخص کرده، درباره خصوصیات هرکدام در کلاس گفت‌و‌گو کنید و در زیر تصویر مورد نظر یادداشت نمایید.

		۱
نوع جرثقیل:		
خصوصیت:		

کاربری ماشین آلات عرضه

		۲
		نوع جرثقیل:
		خصوصیت:
		۳
		نوع جرثقیل:
		خصوصیت:
		۴
		نوع جرثقیل:
		خصوصیت:
		۵
		نوع جرثقیل:
		خصوصیت:

فعالیت کارگاهی



با راهنمایی و نظارت هنرآموز خود، کار با جرثقیل دستی را در کارگاه بیاموزید.

کار در منزل



پس از فراغیری کار با جرثقیل دستی، با مشورت و راهنمایی افراد خانواده نکات ایمنی‌ای را که باید در هنگام کار با چین بلاک مورد توجه قرار داد، تهیه کرده و به هنرآموز خود رایانامه نمایید.

نمایش فیلم



فیلم مربوط به کشتی حمل کالاهای عمومی را مشاهده کرده، درباره نوع و محل قرار گرفتن جرثقیل‌ها و درب انبارهای آن گفت‌وگو و تبادل‌نظر کنید.

نکته زیست محیطی



بعد از تعمیر جرثقیل‌ها و درب انبارها روغن‌های زائد و روغن هیدرولیک تعویضی را نمی‌توان به دریا ریخت و باید طبق مقاوله نامه مارپل عمل کرد.

فعالیت کارگاهی



با توجه به درس کار و فناوری پایه نهم، جرثقیل مناسب به این سینما را در گروههای سه تا پنج‌نفره ساخته و زمان و هزینه ساخت را با گروههای دیگر مقایسه کنید.

بیشتر بدانید



جرثقیل‌های دروازه‌ای (Gantry Crane) در فضای باز بنادر برای جابه‌جایی کانتینرها استفادهٔ فراوانی دارند. این نوع جرثقیل‌ها از یک تیرک افقی مشبك یا غیر مشبك، یک ۴ پایه یا ۲ پایه که به تیرک وصل می‌شود و قرقرهٔ مکانیکی و کابل تشکیل شده است. این نوع جرثقیل‌ها دارای ظرفیت‌های بالایی بوده و در دهانه‌هایی تا حدود ۷۰ متر ساخته می‌شود.



نکات ایمنی به هنگام کار با جرثقیل‌ها

- ۱- روی تمامی قسمت‌های جرثقیل باید حد کار ایمن (یا میزان بار مجاز) (S.W.L) حک شده باشد. در هنگام کار با جرثقیل میزان بار مجاز هرگز نباید بیشتر از این حد باشد؛
- ۲- کار با دستگاه‌های بلند کننده نظیر: جرثقیل، دریک، دوار و قلاب (بهویژه در شب) دارای خطرات بالقوه‌ای است و می‌بایست با دقت بیشتری استفاده شوند؛
- ۳- در هوای طوفانی یا بادهای شدید کار با جرثقیل باید متوقف گردد. شرایط بد جوی می‌تواند در زمان انتقال بار، شرایط کار را به نحوی تغییر دهد که سبب ایجاد حادثه گردد؛
- ۴- به هنگام تخلیه و بارگیری، از باری که بهوسیلهٔ جرثقیل جابه‌جا می‌شود فاصله بگیرید (به هیچ وجه زیر بار نایستید)؛
- ۵- تحت هیچ شرایطی نباید بار برای مدت طولانی به صورت معلق نگهداشته شود؛
- ۶- در زمان بارگیری یا تخلیه بار با جرثقیل، راننده باید در تمام وقت در کابین خود حضور داشته باشد.



شکل ۵-۱۲- تخلیه و بارگیری کالا با استفاده از جرثقیل کشتی

فعالیت کارگاهی



در بازدید از بنادر یا اسکله‌های تجاري محل سکونت خود و با مجوز و راهنمایي مسئولان مورد نظر از نحوه انجام عملیات تخلیه و بارگیری کشتی‌ها و کار با جرثقیل‌های کشتی فیلم و عکس تهیه نموده و در کلاس ارائه دهید.

- وظایف خدمه کشتی را هنگامی که کشتی در کنار اسکله مشغول تخلیه و بارگیری است، یادداشت نموده و در کلاس ارائه دهید.

- تصاویری از تجهیزات و ماشین آلات روی عرش کشتی تهیه کرده و با ذکر توضیحات به صورت پوستر در کلاس یا کارگاه نصب کنید.

کار در منزل



با مراجعه به کتابخانه یا مراکز آموزش دریایی و یا با جستجو در اینترنت، نسخه‌ای از کتاب (Admiralty Of Seamanship) را تهیه کرده و در منزل بخش‌های مربوط به تجهیزات روی عرش را تا جایی که می‌توانید ترجمه کنید و در کلاس ارائه دهید.

سایر مواردی را که در کتاب مفید می‌دانید پس از تأیید هنرآموز خود، در کلاس با هنرجویان دیگر به اشتراک بگذارید.

نمایش فیلم



چند فیلم کوتاه مربوط به حادثه جرثقیل و لنگر کشتی و تصاویر مربوط به حوادث و خطرات دریایی برای انواع کشتی‌ها را مشاهده کنید.

کاربری ماشین آلات عرضه

بیشتر بدانید



به جرثقیل‌های نصب شده بر روی شناور که برای جابه‌جا کردن بارهای سنگین در دریا استفاده می‌شوند، جرثقیل شناور (Floating Crane) می‌گویند. در تصاویر نمونه‌هایی از جرثقیل شناور را به همراه توضیحات آن مشاهده می‌کنید.



عملیات نصب سکوی فرآورش لایه نفتی پارس جنوبی به وسیله شناور جرثقیل دار صد ۳۰۰۰



عملیات نصب سکوی فاز ۱۹ پارس جنوبی در خلیج همیشگی فارس با به کارگیری از یکی از مدرن‌ترین شناورهای نصب منطقه (اوشنیک ۵۰۰۰)



عملیات خارج‌سازی شناور "کارون‌بار" با استفاده از جرثقیل شناور از قعر آب‌های اروندرود



تصویر زیر حادثه‌ای را درنتیجه بی‌احتیاطی و سهلانگاری در هنگام کار با نوعی جرثقیل نشان می‌دهد.



با توجه به حوادث مشترکی که در نتیجه رعایت نکردن نکات ایمنی دریا و خشکی وجود دارد، در گفت‌و‌گو با خانواده و بزرگترهای خود چنانچه مشاهدات یا تجربیاتی از حوادث ناشی از بی‌احتیاطی و مسئولیت‌ناپذیری یا رعایت نکردن نکات ایمنی در هنگام تخلیه و بارگیری کالا و کار با انواع جرثقیل یا بالابرها را سراغ دارند، جمع‌آوری کرده و ضمن نتیجه‌گیری و ذکر راهکارهای جلوگیری از پیشامد این‌گونه حوادث، گزارش خود را در کلاس ارائه دهید.

ارزشیابی

ردیف	مرحله کاری	شرایط کار (ابزار، مواد، تجهیزات، زمان، مکان)	نتایج	استاندارد (شاخص‌ها، داوری، نمره‌دهی)	نمره
		بالاتر از سطح انتظار		انواع جرثقیل‌های کشتی را بشناسد. کاربرد، ویژگی‌ها و نکات ایمنی در مورد آنها را بداند.	۳
	جرثقیل‌های کشتی	تجهیزات: زمان: ۲ ساعت مکان: کارگاه	قابل قبول	چند نمونه از جرثقیل‌های کشتی را بشناسد و با برخی از ویژگی‌ها و نکات ایمنی در مورد آنها آشنا باشد.	۲
۱		غیر قابل قبول		هیچ‌کدام از انواع جرثقیل‌های کشتی را نشناسد و ویژگی‌ها و نکات ایمنی در مورد آنها را نداند.	

ارزشیابی شایستگی کاربری ماشین آلات عرشه

شرح کار:

- شناخت انواع لنگر، اجزا، ویژگی و کاربردهای آن؛
- تشخیص قسمت‌های زنجیر لنگر و دوار لنگر و سایر متعلقات مورد نظر و نکات ایمنی در به کارگیری آنها؛
- شناسایی انواع جرثقیل‌های روی کشتی‌ها، ویژگی، کاربرد و نکات ایمنی در به کارگیری آنها؛
- شناخت انواع درب انبارهای کشتی و آشنایی با ویژگی، کاربرد و نکات ایمنی در به کارگیری آنها.

استاندارد عملکرد:

شناخت وسایل و تجهیزات روی عرشه، و رعایت کامل ایمنی در هنگام کار بر روی عرشه و استفاده از این وسایل.

شاخص‌ها:

شناخت کامل وسایل و تجهیزات روی عرشه و نکات ایمنی مربوط به آنها.

شرایط انجام کار، ابزار و تجهیزات:

شرایط: کارگاه مجهر ناوی بر به همراه بازدید نوبهای و مشخص از اسکله‌ها و شناورها.

ابزار و تجهیزات: انواع لنگرهای متداول شناورها، فیلم و تابلوهای آموزشی، ماکت شناورهای تجاری مجهر به جرثقیل و درب انبار و سایر وسایل روی عرشه.

معیار شایستگی:

ردیف	مرحله کار	حداقل نمره قبولی از ۳ نمره هنرجو
۱	لنگر، زنجیر و دوار لنگر	۱
۱	جرثقیل کشتی	۲
۱	درب انبارها	۳
۲	شاخص‌های غیرفنی، ایمنی، بهداشت، توجهات زیست محیطی و نگرش: رعایت نکات ایمنی دستگاه‌ها؛ دقیق و تمرکز در اجرای کار؛ شاخص‌گیری تفکر و یادگیری مادام‌العمر؛ اخلاق حرفه‌ای.	شاخص‌های غیرفنی، ایمنی، بهداشت، توجهات زیست محیطی و نگرش: رعایت نکات ایمنی دستگاه‌ها؛ دقیق و تمرکز در اجرای کار؛ شاخص‌گیری تفکر و یادگیری مادام‌العمر؛ اخلاق حرفه‌ای.
*	میانگین نمرات	

* حداقل میانگین نمرات هنرجو برای قبولی و کسب شایستگی ۲ است.

۱. برنامه درسی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۹۱.
۲. برنامه درسی درس ملوانی، رشته ناوگردی، سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، دفتر تألیف کتاب‌های درسی فنی و حرفه‌ای و کاردانش، ۱۳۹۴.
۳. برنامه درسی رشته مکانیک و موتورهای دریایی، سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، دفتر تألیف کتاب‌های درسی فنی و حرفه‌ای و کاردانش، ۱۳۹۴.
۴. برنامه درسی رشته الکترونیک و مخابرات دریایی، سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، دفتر تألیف کتاب‌های درسی فنی و حرفه‌ای، کاردانش، ۱۳۹۴.
5. The efficient deck hand (by c.H.Weight)
6. Ship Construction(D.J.Eyres/G.Bruce)
7. The seamanship Techniques(D.J.House)
8. Bulk Carrier Practice(Captain J Isbester)
9. Cargo Work(D.J.House)
10. Shipboard Operation(H.I.Lavery)
11. Bridge procedures Guide
12. The International Regulations for Preventing Collisions at Sea, 1972 (Colregs)
13. Seamanship Techniques Shipboard and Marine Operations D.J. House, 2001
14. IMO STANDARD MARINE COMMUNICATION PHRASES (SMCP) Rijeka, September, 2000

هرآموزان محترم، هنرجویان عزیز و اولیای آنان می‌توانند نظرهای اصلاحی خود را درباره مطالب این کتاب از طریق نامه

به شانی تهران - صندوق پستی ۴۸۷۴ / ۱۵۸۷۵ - کروه درسی مربوط و یا پایام نگار tvoccd@roshd.ir ارسال نمایند.

وبگاه: www.tvoccd.medu.ir

دفترتایف کتاب‌های درسی فنی و حرفه‌ای و کاردانش

ارگان‌ها و مؤسساتی که در فرآیند اعتبارسنجی این کتاب مشارکت داشته‌اند:

۱- اداره کل امور دریانوردان و سازمان‌های تخصصی بین المللی سازمان بنادر و دریانوردی

۲- مؤسسه آموزشی کشتیرانی جمهوری اسلامی ایران

۳- نیروی دریایی راهبردی ارتش جمهوری اسلامی ایران

۴- نیروی دریایی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی

۵- مرزبانی نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران

۶- دبیرخانه کشوری هنرستان‌های علوم و فنون دریایی

همکاران هنرآموز که در فرآیند اعتبارسنجی این کتاب مشارکت فعال داشته‌اند:

استان بوشهر:

آقایان: مصطفی زنگنه، ابراهیم زندی فر

استان سیستان و بلوچستان:

آقای موسی درزاده

استان هرمزگان:

محسن زاور، آرش داود نژاد

